

Produkcijski i organizacijski razvoj festivala hrvatske drame "Marulićevi dani" kroz 25 godina postojanja (1991. - 2015.)

Matulić, Jure

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of dramatic art / Sveučilište u Zagrebu, Akademija dramske umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:205:463318>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Academy of Dramatic Art - University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI

JURE MATULIĆ

**PRODUKCIJSKI I ORGANIZACIJSKI
RAZVOJ FESTIVALA HRVATSKE
DRAME „MARULIĆEVI DANI“
KROZ 25 GODINA POSTOJANJA
(1991. – 2015.)**

Diplomski rad

Zagreb, 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI

Studij produkcije

Usmjerenje scenske i izvedbene umjetnosti

**PRODUKCIJSKI I ORGANIZACIJSKI
RAZVOJ FESTIVALA HRVATSKE
DRAME „MARULIĆEVI DANI“
KROZ 25 GODINA POSTOJANJA
(1991. – 2015.)**

Diplomski rad

Mentori: dr.sc. Snježana Banović,
red. prof. art.
prof. dr. sc. Darko Lukić,
red. prof. art.

Student: Jure Matulić

Zagreb, 2016.

Sažetak

Rad se bavi analizom produkcijskih i organizacijskih aspekata kao i uporednim monografskim prikazom festivala „Marulićevi dani“ kroz proteklih 25 godina. Istražen je razvoj Festivala kroz njegov povijesni aspekt, promjene koncepta Festivala i kontekst u kojem je nastao i razvijao se.

Metodološki, obrađeni su kvalitativni i kvantitativni podaci iz organizacijskog, programskog, pravnog i financijskog aspekta, temeljeni na izvornoj građi. Istraženi su programi, selekcije, uspjesi, problemi i nesporazumi koji su pratili Festival, kao i utjecaji Festivala na produkciju hrvatskog dramskog pisma u kontekstu produkcijskih okvira te okolnosti u kojima su ti događaji nastajali.

Ključne riječi:

Marulićevi dani, festival, produkcija, organizacija, menadžment, kazalište, suvremena hrvatska drama

Summary

This study is about analysis of production and organization aspects, as well as parallel monographic view of a Festival “Marulic days“ throughout the last 25 years.

The development of the Festival is explored through his historical aspect, the changes of the Festival's concept and the context in which it begun.

Methodologically, qualitative and quantitative facts are ellaborated from organization, program, law and financial aspect, based on authentic framework.

Also, programs, selections, success, problems and misunderstandings that followed Festival were explored, as well as the effects of the festival on the production of a Croatian drama, in the context of production framework and circumstances in which they arised.

Key words:

Marulic days, festival, production, organization, management, theatre, contemporary Croatian drama

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. KRONOLOŠKA MAPA FESTIVALA	2
2.1. Osnivanje i pripajanje Festivala hrvatske radio – drame Festivalu hrvatske drame „Marulićevi dani“ (1992. – 1996.).....	4
2.2. Selekcija i izbornici festivala.....	5
3. DEFINICIJA, VRSTA I TIP FESTIVALA HRVATSKE DRAME „MARULIĆEVI DANI“	7
3.1. Analiza atributa i aspekata festivala	9
3.2. Kriteriji Ministarstva kulture za dodjelu statusa nacionalnim festivalima i manifestacijama	10
4. INSTITUCIONALNI OKVIR.....	11
4.1. Analiza ključnih izmjena Pravilnika od 2000. – 2015. godine.....	17
4.2. Misija i vizija Festivala.....	18
5. KVALITATIVNA ANALIZA FESTIVALA	19
5.1. SMART analiza	19
5.2. SWOT analiza.....	20
5.3. PESTL analiza	21
6. KVANTITATIVNA ANALIZA FESTIVALA	22
6.1. Analiza predstava tijekom 25 godina održavanja Festivala.....	22
6.1.1. Analiza inozemnih predstava na Festivalu.....	24
6.2. Kvantitativna analiza publike 2008. – 2015.	27
7. FINANCIRANJE FESTIVALA.....	29
7.1. Model financiranja.....	29
7.2. Deskriptivna analiza financijskih izvješća.....	31
7.3. Prihodi od Ministarstva kulture 2006. – 2015.	31
7.4. Prihodi od Grada Splita.....	32
7.5. Prihodi od ulaznica	33
7.6. Rashodi Festivala.....	34
7.7. Prihodi i rashodi Festivala	36
8. PROSUDBENA EVALUACIJA.....	37

8.1. Odjeci u javnosti i značajni događaji	39
9. POPRATNI PROGRAMI	41
10. ZAKLJUČAK.....	43
11. LITERATURA	45
12. PRILOZI.....	51
12.1. Intendanti HNK u Splitu	51
12.2. Popis ravnatelja Festivala	51
12.3. Popis izbornica i izbornika Festivala	51
12.4. Popis članova Ocjenjivačkog suda Festivala	52

1. UVOD

Motivacija za izbor teme iz područja festivalskog menadžmenta proizašla je tijekom izrade seminarskog rada na kolegiju *Menadžment kazališnih festivala* na Akademiji dramske umjetnosti. Nakon što mi je predloženo da tema diplomskog rada bude produkcijski i organizacijski razvoj Festivala hrvatske drame "Marulićevi dani" tijekom četvrt stoljeća njegova postojanja, zainteresirao sam se za sam Festival o kojemu nisam znao mnogo. Shvativši da je tema zahtjevna ali praktički neistražena, poduhvatio sam se istraživanja. Tako je zapravo želja za stjecanjem novih znanja bila glavni motiv odluke da se bavim ovom kompleksnom i nedovoljno istraženom temom.

Istraživanje sam otpočeo u Odsjeku za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu. Zavod u svojim fondovima čuva vrlo malo građe, kada je riječ o Marulićevim danima. Zato sam istraživanje nastavio u Ministarstvu kulture i Hrvatskom narodnom kazalištu u Splitu (arhiva kazališta, financijska i pravna služba, sektor prodaje, obavljani razgovori sa zaposlenicama i zaposlenicima kazališta), gdje su mi ustupljeni svi dokumenti i ostali potrebni izvori koje su imali na raspolaganju.

Marulićevi dani su vrlo slabo obrađeni u dosad objavljenoj literaturi. Gotovo da bi se moglo reći da stručnih ili znanstvenih radova o tom Festivalu zapravo ni nema. Zato je ovaj rad zasnovan ponajviše na dostupnoj izvornoj građi (tiskani materijali Festivala, pravilnici, ugovori, zapisnici sa sjednica, dopisi, izvješća, programi, pravna mišljenja i slični dokumenti). Što se tiče same literature, koristio sam recentnu svjetsku stručnu literaturu najvažnijih autora, ponajviše iz područja menadžmenta događanja i festivalskog menadžmenta.

Velika prepreka temeljitijem analiziranju Marulićevih dana svakako je nemogućnost prikaza cjelovitih kvantitativnih pokazatelja jer se dio dokumenata više ne čuva u arhivi HNK u Splitu.

Cilj rada je analizirati odnose produkcijskih elemenata (organizacije, menadžmenta, produkcije, administracije, poduzetništva i integracije) na repertoarni (programski) segment Festivala, kao i prikaz razvoja i promjena u legislativi, financiranju i produkciji Festivala kroz četvrt stoljeća njegova postojanja. Rad je rezultat višemjesečnog istraživanja, i temeljen je na znanjima i vještinama koje su stečene na preddiplomskom studiju kulturnog menadžmenta na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, a

osobito na diplomskom studiju produkcije scenskih i izvedbenih umjetnosti na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.

2. KRONOLOŠKA MAPA FESTIVALA

Godina	Događaj
1990.	<ul style="list-style-type: none"> • pokrenut/osnovan Festival „Marulovi dani“ koji se održava u sklopu programa HNK u Splitu, po uzoru na jugoslavenske festivale Sterijino pozorje i MES • Festival nema pravnu osobnost • pokretač Festivala je Rade Perković
1991.	<ul style="list-style-type: none"> • organizatori Festivala su Hrvatsko narodno kazalište u Splitu u suradnji s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti, Književnim krugom, Narodnim sveučilištem, Društvom hrvatskih književnika, Društvom prijatelja kulturne baštine i Franjevačkim provincijalatom (vidi Špišić, 1991) • prvi put održan festival (vidi Foretić, 1991) • intendant HNK u Splitu je dr. Ivo Sanader, a direktor festivala Rade Perković • osnovan žiri za dodjelu nagrada koji je imenovan od vodstva Kazališta (vidi Relja, 1991) • otkazana predstava „Hrvatski slavuj“ B. Vujčića u izvedbi GK Gavella (vidi Fiamengo, 1991) • uočena potreba za selektorom (vidi Foretić, 1991; Boko, 1991)
1992.	<ul style="list-style-type: none"> • uvođenje Festivala hrvatske radio-drame (vidi Fiamengo, 1992; Pavičić, 1992) • osnovan žiri za dodjelu nagrada za Festival radio-drame (vidi Boko, 1992) • gostovanje otkazala kazališta iz Sarajeva, Zenice i Varaždina (vidi Fiamengo, 1992; Foretić, 1992) • na Festivalu prvi put gostovali Akademska scena „Arka“ (vidi Grgičević, 1992; Foretić, 1992) i amaterska družina Hvarskog pučkog kazališta (vidi Boko, 1992)
1993.	<ul style="list-style-type: none"> • od 1991. – 1993. na Festivalu gostuju lutkarske predstave (vidi Boko, 1992; Foretić, 1994) • otkazano gostovanje predstave iz Zenice i Nove Gorice (vidi Luetić, 1993; Kudrjavcev, 1993) • stupio na snagu prvi Pravilnik o ustrojstvu i djelovanju „Marulićevi dani“ – festival hrvatske dramske riječi • intendant HNK u Splitu i ravnatelj Festivala je Rade Perković
1994.	<ul style="list-style-type: none"> • uvela se funkcija selektora (vidi Foretić, 1994; Fiamengo, 1994) • otkazano gostovanje Teatra ITD s predstavom „Mirisi, zlato i tamjan“ (vidi Leskur, 1994) • Marulićevi dani u znaku prosvjednog skupa „1000 potpisa“ (vidi: Leskur, 1994; Milić, 1994; Lončar, 2013: 65.-74.)
1995.	<ul style="list-style-type: none"> • utemeljene nagrade Društva hrvatskih književnika „Judita“, „Davidas“

	<ul style="list-style-type: none"> i „Slavić“ (vidi Nagrade Dana hrvatske knjige) • uz Split, Festival se održava i na Hvaru (vidi Mandić, 1995; Bašić, 1995) • u sklopu Festivala započinju se održavati okrugli stolovi (vidi Mandić, 1995) • ne dodjeljuju se raspisane nagrade od 1991. (vidi Brešan, 1995)
1996.	<ul style="list-style-type: none"> • nagrada za dramsko djelo „Marin Držić“ dodjeljuje se u sklopu festivala (vidi Lasić, 1996; Ciglar, 1996; Nagrada za dramsko djelo „Marin Držić“) • Festival hrvatske radio-drame održava se na Hvaru (vidi Lasić, 1996; Lasta, 1996) • organiziran izlet u Nečujam na otoku Šolti (vidi Fiamengo, 1996)
1997.	<ul style="list-style-type: none"> • Festival hrvatske radio-drame prestaje biti dijelom Marulićevih dana i postaje Međunarodni festival „Prix Marulić“ (vidi Kuzmanić Svete, 1997; J.M., 1997)
1998.	<ul style="list-style-type: none"> • intendantica HNK u Splitu postaje Mani Gotovac, a ravnatelj Festivala je Rade Perković
1999.	<ul style="list-style-type: none"> • Rade Perković otkazao gostovanje predstave Slobodana Šnajdera „Windsbraut“ (Nevjesta od vjetra), redatelja Wenera Scroetera u izvedbi Schauspielhaus Bochum iz Njemačke (vidi Luetić, 1999) • uvedena nagrada publike za najbolju predstavu (vidi Lampalov, 1999) • stupio na snagu novi Pravilnik o statusu, ustrojstvu i financiranju Festivala hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“ • započinje Susret pjesničkog stvaralaštva mladih „Ča-more-judi“
2000.	<ul style="list-style-type: none"> • promjena koncepcije Festivala (vidi Jelača, 2000; Jurković, 2000) • velika kriza Festivala zbog svađe Mani Gotovac i Zlatka Viteza te optužbi na račun selektora Ozrena Prohića (vidi Ciglar, 2000; Foretić, 2000; Buljan, Gotovac, 2000; Boko, 2000) • Ocjenjivački žiri za dodjelu nagrada uspio se sastaviti iz trećeg pokušaja sa samo tri člana • stupio na snagu novi Pravilnik (pod istim nazivom kao i 1999. godine)
2001.	<ul style="list-style-type: none"> • prvi put ustrojeno Festivalsko vijeće (vidi Relja, 2000) • na okruglim stolovima prvi put prisustvuje publika (vidi Jurković, 2001)
2002.	<ul style="list-style-type: none"> • razdvajaju se kazališni i znanstveni, književni i izdavački program te postaju odvojene manifestacije koje se događaju u isto vrijeme • na Festivalu se počinju predstavljati knjige (Senker, Bobinac, Petlevski...) iz područja teatrologije (vidi Cuculić, 2002) • Festival u posljednji čas otkazao gostovanje predstave iz Venezuele • uvođenje odrednice <i>autorsko kazalište</i>; mladi redatelji se predstavljaju na Festivalu (vidi Božanić Serdar, 2002) • uvedena nagrada „Slobodne Dalmacije“ za najbolje glumačko ostvarenje koju dodjeljuje čitateljstvo
2003.	<ul style="list-style-type: none"> • započinju čitanja drama nagrađenih Nagradom za dramsko djelo „Marin Držić“ • Rade Perković prestaje biti ravnateljem Festivala (Vidi J.M., 2003) • intendant HNK u Splitu je Milan Štrljić
2004.	<ul style="list-style-type: none"> • ravnatelj Festivala postaje Milan Štrljić

	<ul style="list-style-type: none"> • gostuje „Atelje 212“ iz Beograda s predstavom „Dvije“ • stupio na snagu novi Pravilnik festivala • intendant HNK u Splitu je ujedno i ravnatelj festivala • Festivalsko vijeće imenovalo dr.sc. Anu Lederer izbornicom (vidi Božanić Serdar, 2004)
2005.	<ul style="list-style-type: none"> • izbornica Lederer javno optužena za sukob interesa zbog izabranih predstava čiji su autori članovi Festivalskog vijeća (vidi Božanić Serdar, 2005; Ciglar, 2005)
2006.	<ul style="list-style-type: none"> • ukinuti okrugli stolovi nakon predstava (vidi Boko, 2006)
2007.	<ul style="list-style-type: none"> • zbog nedostatka financijskih sredstava otkazana predstava Darka Lukića i Tomaža Pandura „Tesla“
2008.	<ul style="list-style-type: none"> • otkazano gostovanje francuskog kazališta iz Pariza „Teatro Silvia Monfort“, zbog obaveza glumaca
2009.	<ul style="list-style-type: none"> • Festival zatvoren izvođenjem operete „Splitski akvarel“ Ive Tijardovića
2010.	<ul style="list-style-type: none"> • kriza upravljanja HNK u Splitu i promjena intendanta reflektirala se na Festival (vidi Kekez, 2010) • kazališne radionice za studente akademija iz Zagreba, Splita i Osijeka
2011.	<ul style="list-style-type: none"> • v.d. intendanta HNK u Splitu i v.d. ravnatelja Festivala postaje Duško Mucalo
2012.	<ul style="list-style-type: none"> • odigrana lutkarska predstava „Michelangelo Buonarroti“ • Tonći Bilić intendant HNK u Splitu i ravnatelj Festivala
2013.	<ul style="list-style-type: none"> • stupio na snagu novi Pravilnik o festivalu hrvatske drame „Marulićevi dani“ 5. travnja, a Festival je počeo 21. travnja
2014.	<ul style="list-style-type: none"> • intendant HNK u Splitu i ravnatelj Festivala postaje Goran Golovko
2015.	<ul style="list-style-type: none"> • riječki HNK Ivana pl. Zajca otkazao gostovanje, navodno zbog nedostatka financijskih sredstava

2.1. Osnivanje i pripajanje Festivala hrvatske radio – drame Festivalu hrvatske drame „Marulićevi dani“ (1992. – 1996.)

Kako bi se proširilo djelovanje Festivala hrvatske drame „Marulićevi dani“, u sklopu Festivala započeo se već 1992. godine održavati i Festival hrvatske radio-drame.

Po istoj logici po kojoj je, nakon raspada Jugoslavije, *Jugoslavenski festival domaćeg dramskog teksta Sterijino pozorje u Novom Sadu* trebalo nadomjestiti domaćim nacionalnim festivalom hrvatske drame, izvjesno je da je postojala intencija da se i nekadašnji *Jugoslavenski festival radijske drame u Ohridu* jednako tako nadomjesti nekim domaćim, nacionalnim festivalom domaće radio-drame (vidi Pavičić, 1992).

Ubrzo je, međutim, Festival radio-drame marginaliziran, a programi koji su se na njemu održavali nerijetko su bili u koliziji s glavnim kazališnim programom.

U samom početku radio-dramski program održavao se u neadekvatnim uvjetima i improviziranim prostorima u Foyeru HNK u Splitu i na Sceni 55 u potkrovlju kazališta. Budući da su se 1995. godine „Marulićevi dani“ djelomično održavali u Hvaru tako se i jedna radio-drama održala u hvarskom franjevačkom samostanu. Sve radio-drame su se prenosile na Hrvatskom radiju.

Da bi radio-dramski festival zainteresirao publiku na Hvaru, ona se izvodila i u hvarskom kazalištu pred publikom. Festival hrvatske radio-drame nastojao se osamostaliti pa je nakon pet godina djelovanja u sklopu „Marulićevih dana“ radio-dramski festival 1997. godine doživio transformaciju i postao međunarodnom manifestacijom. Samostalni radio-dramski festival održao se „od 15. do 22. travnja, kao Međunarodni festival igrane i dokumentarne radiodrame Prix Marulić“ (J.M., 1997). Iz toga vremena nalazimo i objavu da prvi put „Hrvatski radio sudjeluje na Međunarodnoj smotri radiodramskog stvaralaštva“ (Kuzmanić Svete, 1997). U tom obliku održava se i danas. Nestanak ovog segmenta iz okrilja Festivala „Marulićevi dani“ u medijima je prošao gotovo neopaženo, što ukazuje na činjenicu da radio drama nikad nije ni bila ozbiljno integrirana u osmišljen festivalski program "Marulićevih dana" nego je postojala kao posljedica prvotne kaotične i nepromišljene koncepcije u kojoj je jedino bilo jasno da Split želi festival domaćeg dramskog teksta.

2.2. Selekcija i izzbornici festivala

Evidentno je da se Festival hrvatske drame „Marulićevi dani“ nije dugo i detaljno pripremao, već je nastao iz *ad hoc* ideje koja je realizirana u kratkome roku. Naime, iz svih njegovih pravilnika vidljivo je da je Festival utemeljen 1990. godine, a njegovo prvo izdanje održalo se već 1991. godine.

Kod osnivanja i ustrojavanja Festivala u njegovoj organizaciji nije bilo predviđeno mjesto selektora. Taj je nedostatak bio uočen relativno rano ali je uloga selektora, odnosno izzbornika predstava, definirana tek 1994. godine kad je konačno prihvaćeno da se radi o nužnosti za unapređenje kvalitete festivalskog programa.

Naime, već nakon prvoga festivalskog izdanja kazališni kritičari su unisono zaključili da je jedan od razloga lošega programa nepostojanje osobe koja bi bila zadužena za selekciju predstava koje će biti prikazane na Festivalu. No sam direktor Festivala Rade Perković, tadašnji direktor Drame, a kasnije intendant Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu, uvođenje posebne funkcije selektora nije smatrano važnim. Štoviše, Perković je bio mišljenja da funkciju selektora imaju sama kazališta te da nema potrebe za

dodatnom selekcijom. Odluka je na „samim kazalištima i ona nam dolaze s predstavama po vlastitom izboru, što znači da su sva kazališta itekako vodila računa o senzibilitetu današnjeg gledaoca i aktualnosti svojih predstava“ (Relja, 1991). Smatrajući to dobrim rješenjem, vidio je u tome inovativan pristup u kreiranju programa kazališnih festivala, ističući kako je to „dobra novost kad govorimo o našim kazališnim festivalima“ (isto). Selektorski pristup smatrao je subjektivnim. Međutim, ipak je priznao da se njime može „možda dobiti i nešto kvalitetniji festival, ali bi uvid u hrvatsku dramsku produkciju bio svakako slabiji“ (Relja, 1993). U to doba funkcije direktora festivala i intendanta HNK u Splitu bile su odvojene.

Za gostovanje na „Marulićevim danima“ u njegovim počecima jedini uvjet je bio da je predstava rađena na dramskom predlošku hrvatskog autora, dok su svi ostali kriteriji bili praktično nevažni.

Uvođenjem funkcije selektora novim Pravilnikom iz 1993. godine „Marulićevi dani“ prestaju biti revija i postaju festival u punom smislu te riječi. Zadaća selektora je ravnopravna funkciji umjetničkog direktora Festivala i on ima diskrecijsko pravo pozvati predstave koje smatra da su prikladne i važne za gostovanje na „Marulićevim danima“.

Svi selektori na „Marulićevim danima“, bez obzira na svoje različite pristupe umjetnosti i estetici, težili su istom cilju da na Festival pozovu najkvalitetnije predstave i da prikažu najrelevantnije dosege u produkciji hrvatske drame.

U sklopu službene selekcije kazališnog programa znale su se uvoditi dodatne podselekcije, točnije posebni programi. Tako je na „Marulićevim danima“ 1998. godine uvedena selekcija *Nova kazališna realnost*, (naziv vrlo širok i neprecizan, i, uostalom, posve doslovno preuzet od Europske kazališne nagrade *Premia Europa dell Teatro*), a uz izbornika Jakova Sedlara za ovu podseleksijsku ili uporednu seleksijsku kategoriju bila je zadužena i Mani Gotovac. Za vrijeme selektorskog mandata dr. Darka Gašparovića odvojene su u službenoj konkurenciji tzv. velike i zahtjevne produkcije od komornih predstava.

Uvođenjem funkcije selektora i njegovim aktivnim sudjelovanjem u kreiranju festivalskog programa došlo je i do pomaka fokusa kritike. Kritičari, naime, najvećim dijelom više nisu usmjeravali svoje kritike na ravnatelje Festivala nego na selektore, njihov rad i program.

Nije bilo posve jasno na koje vrijeme se imenuju izbornice i izbornici festivala. Tek je Pravilnik iz 2000. godine predvidio prema svome Članku 17. da „izbornika Festivala

imenuje Vijeće Festivala, za dva festivalska izdanja ili više“. U novom Pravilniku, koji je donesen 24. studenog 2004. godine, ta odredba o relativnom vremenskom trajanju mandata izbornika više nije postojala. No Pravilnikom iz 2013. godine mandat izbornika ponovno je definiran i to tako da je postao ograničen na najviše dvije godine. Ni selektorske ovlasti nisu bile do kraja precizirane. Članak 19. Pravilnika o statusu, ustrojstvu i financiranju Festivala hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“ iz 2000. godine glasio je: „U program Festivala osim izvedbi kazališnih predstava, a izvan službene konkurencije mogu biti uvrštene i izvedene predstave radi informacije, ilustracije i sl. kao i popratne aktivnosti znanstvenog ili zabavnog karaktera, a kojima se obogaćuje Programska koncepcija Festivala.“ Drugim riječima, neovisno o programu koji je selektor ponudio ravnatelju Festivala, postojala je mogućnost da se na Festival pozovu još neke predstave koje će igrati izvan konkurencije. Ovo diskrecijsko pravo mogu koristiti ravnatelji Festivala i koristili su ga više puta od 1994. godine do danas.

3. DEFINICIJA, VRSTA I TIP FESTIVALA HRVATSKE DRAME

„MARULIĆEVI DANI“

Festival hrvatske drame „Marulićevi dani“ osnovan je na inicijativu Rade Perkovića, tadašnjega pomoćnika intendanta (kasnije ravnatelja Drame i intendanta) Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu. U pravnom smislu Festival je od 1991. do 1993. djelovao neformalno, kao kazališna inicijativa, jer je tek u studenom 1993. donesen prvi Pravilnik Festivala kojim je ta manifestacija definirana kao festival čiji je nositelj HNK u Splitu.

Festival je prvenstveno posvećen hrvatskom dramskom pismu općenito, simbolično slaveći Marka Marulića, oca hrvatske (dramske) književnosti. Kao zasebno događanje koje ima svoje određeno trajanje Festival se razlikuje od redovitog kazališnog programa Drame HNK u Splitu, u koju je tek organizacijski uklopljen. Festival „Marulićevi dani“ je po mnogo čemu posebno događanje, ne samo za dramske pisce već i za sama kazališta.

„Marulićevi dani“ svoj utjecaj ostvaruju stvarajući novu kulturnu vrijednost na području u kojem se zbivaju (prvenstveno u samom Splitu pa tek onda u Republici Hrvatskoj, kao širemu području djelovanja). Ono što je Festival uspio ostvariti na širemu planu, dakle izvan lokalnih dosega, svakako je osvještavanje činjenice da suvremenih hrvatskih

dramskih tekstova nema dovoljno. Tako je kazališni kritičar i dramaturg Jasen Boko istaknuo da je „decenijama zapuššana hrvatska dramska produkcija (u spisateljskom smislu) u katastrofalnoj situaciji. Možda nam je ovakav festival bio potreban da ukaže na to“ (Boko, 1991). U tome smislu zasluga je Festivala to što se njegovim pokretanjem i održavanjem dao dodatni poticaj za stvaranje i uprizoravanje novih hrvatskih dramskih tekstova.

Promjenom naziva u *Festival hrvatske drame „Marulićevi dani“*, do koje je došlo 2013. godine, nazivom se obuhvatilo njegovo stvarno sadržajno određenje od njegova samog osnutka.

Festival „Marulićevi dani“ održava se svake godine, najčešće u drugoj polovici mjeseca travnja. Za publiku on predstavlja jedinstveni događaj koji joj na jednome mjestu pruža najkvalitetniju ponudu kazališnih predstava koje su rađene po hrvatskom dramskom tekstu. Uz temeljni kazališni program, kao prateći programski sadržaji, održavaju se izložbe, predstavljanja knjiga, okrugli stolovi, predavanja, čitanja dramskih tekstova, prikazivanje studentskih ispitnih predstava, radionice i dr.

U pokušaju da definiramo tip i vrstu festivala koji je predmet ovog rada, susrećemo se s više različitih definicija. Većina autora, osim što razlikuju događanja po tipovima i sadržaju, razlikuju ih i po veličini i njihovom utjecaju. Događanjima i festivalima može se odrediti njihova veličina i utjecaj prema slijedećim kriterijima: „posjećenost, medijska popraćenost, profil događanja, troškovi i koristi“ (Bowdin et al., 2006:16). Događanja po veličini mogu biti megadogađanja, regionalna događanja, značajna događanja, manja događanja (Van Der Wagen, Carlos, 2008: 4-8).

U hrvatskim okvirima Festival hrvatske drame „Marulićevi dani“ pripada značajnim događanjima. Premda ne privlači veliki broj gledatelja i iako je tijekom 25 godina svog postojanja izgubio dosta na prisutnosti u medijima, a uvidom u raspoloživa financijska izvješća možemo zaključiti da ne stvara ni značajnu ekonomsku korist, ovaj Festival je ipak jedan od značajnijih događaja za hrvatsko kazalište, dramske autore i uprave kazališta te se tradicionalno smatra jednim od hrvatskih nacionalnih festivala.

Obzirom da nije uvijek moguće posve izravno primjenjivati svjetske teorijske standarde na hrvatske kulturne ustanove i događanja, prema postojećemu statusu u javnosti „Marulićevi dani“ najčešće se tretiraju kao nacionalni festival većega značaja. Da su „Marulićevi dani“ nacionalni festival govori i sam Pravilnik iz 2013. godine, koji u Članku 6. definira kako je „Cilj Festivala (...) podsticanje i istraživanje kazališnog izričaja hrvatske dramske književnosti u hrvatskim kazalištima i u kazalištima drugih

zemalja u kojima se izvode djela hrvatskih autora; hrvatske književne baštine i suvremenih dramskih tekstova i njihovih prilagodbi scenskom prikazivanju.”

3.1. Analiza atributa i aspekata festivala

DOMENA	ATRIBUTI FESTIVALA „MARULIĆEVI DANI“
Slavljenički duh	predstavljanje (odabranih) hrvatskih suvremenih dramskih autora i njihovih djela na pozornici te dodjela nagrada „Marin Držić“ i „Marul“
Jedinstvenost	„Marulićevi dani“ su jedini hrvatski specijalizirani festival koji prikazuje djela hrvatskih autora uprizorena na pozornici
Autentičnost	Festival „Marulićevi dani“ nije posve autentičan obzirom da program koji se prikazuje nije vezan za mjesto održavanja kao što je primjerice „Splitsko ljeto“, koje se odvija u Splitu kao autentičnoj lokaciji. Festival „Marulićevi dani“ mogao bi se prema svome programu teoretski održavati u bilo kojem drugom hrvatskom gradu, a vezu sa Splitom održava preko uspomene na Marka Marulića, čije je djelovanje ponajprije vezano za Split.
Tradicija	Festival se održava već više od 25 godina.
Gostoljubivost	u Split dolaze kazališni ansambli iz drugih gradova kako bi sa svojim predstavama nastupili na Festivalu.
Tematičnost	na Festivalu se izvode djela iz hrvatske suvremene dramske književnosti, hrvatske kulturne baštine te adaptacije i prilagodbe hrvatskih dramskih djela.
Simboličnost	Festivalom se obilježavaju obljetnice Marka Marulića, prvotiska njegova djela „Judita“ i utemeljenja Društva hrvatskih književnika.

Tablica 3.1.1. : Analiza atributa Festivala hrvatske drame „Marulićevi dani“ prilagođenih prema Getzu (Izvor: Deret, 2009: 108)

Oslanjajući se na metodologiju, kojom Goldblatt istražuje definicije menadžmenta događanja (vidi Goldblatt, 2002: 7. - 9.), Snježana Banović u sklopu kolegija *Menadžment kazališnih festivala* na Akademiji dramske umjetnosti daje okvir za analiziranje aspekata festivala kroz pet parametara: organizirana javnost, podređenost cilju, slavljenički duh (koji je jedan od čimbenika u atributima festivala), edukacija i marketinški imperativ.

ORGANIZIRANA JAVNOST	ne postoji
PODREĐENOST CILJU	prikazivanje kazališnih predstava hrvatskih autora
SLAVLJENIČKI DUH	obilježavanje obljetnica Marka Marulića, prvotiska njegova djela „Judita“ i

	utemeljenja Društva hrvatskih književnika; predstavljanje hrvatskih suvremenih dramskih tekstova na pozornici
EDUKACIJA	održavaju se okrugli stolovi, predavanja, čitanja nagrađenih autora tekstova koji su dobili Nagradu za dramsko djelo „Marin Držić“.
MARKETINŠKI IMPERATIV	Nepregledna i loša Web stranica, slaba zastupljenost festivala u medijima, slab utjecaj kazališne kritike u Hrvatskoj i njena zastupljenost u medijima

Tablica 3.1.2. : Analiza aspekata Festivala hrvatske drame „Marulićevi dani“

3.2. Kriteriji Ministarstva kulture za dodjelu statusa nacionalnim festivalima i manifestacijama

Ministar kulture 23. listopada 2015. godine definirao je kriterije po kojima se festivalima i manifestacijama koje su od interesa za Republiku Hrvatsku može dodijeliti status nacionalnog (vidi više *Kriteriji za stjecanje nacionalnoga statusa za festivale ili druge manifestacije koje svojim programima ostvaruju interes Republike Hrvatske na području kulture*). Prema tome dokumentu Ministarstva kulture kriteriji su sljedeći:

- *program od nacionalnog značaja uključuje:*
 - *izvornost i inovativnost programa*
 - *promidžbu hrvatskih umjetnika*
 - *promidžbu kulturne baštine i suvremene umjetnosti novim oblicima interpretacije*
- *međunarodna prepoznatljivost, odnosno doprinos međunarodnoj afirmaciji Republike Hrvatske i njezine kulture na europskoj i svjetskoj razini*
- *dokazana umjetnička izvrsnost umjetničkog programa*
- *tradicija ili kontinuitet u održavanju i ostvarivanju programskih sadržaja od javnog interesa za Republiku Hrvatsku*
- *uspješnost upravljanja festivalom (jasnoća, cjelovitost, ekonomičnost, provedivost i održivost programskoga planiranja)*
- *razvoj publike*
- *promidžba kulturne raznolikosti i interkulturalnoga dijaloga*
- *raznovrsnost financijskih izvora*
- *razlikovnost u odnosu na druge festivale*

-platforma za umjetnički dijalog

- suradnja s afirmiranim međunarodnim kulturnim čimbenicima

- suradnja s lokalnom i regionalnom samoupravom, tj. integriranost festivala u strategije tih zajednica.

Ovako definirani kriteriji mogu se interpretirati na razne načine jer su vrlo općeniti i njima se ne propisuju kvantitativni uvjeti koje treba zadovoljiti. Ne postoji ni jasan vremenski period održavanja festivala (tjedan dana, mjesec ili više), kao ni broj programa i projekata međunarodne suradnje koji se moraju realizirati. Prema ovako postavljenim kriterijima status nacionalnim festivalima se može dodijeliti ili oduzeti prilično jednostavno jer evaluacija previše ovisi o subjektivnom pristupu evaluatora. Naime, ako evaluator postavi preniske polazne veličine, status nacionalnoga festivala moguće je dodijeliti velikome broju manifestacija, a ako ih postavi previsoko, postavlja se pitanje može li ih zadovoljiti ijedan festival u Republici Hrvatskoj.

4. INSTITUCIONALNI OKVIR

Prvi *Pravilnik o ustroju i djelovanju Marulićevih dana -festivala hrvatske dramske riječi* stupio je na snagu u studenom 1993. godine.¹ Unatoč svim naporima istraživača ostao nam je nedostupan u izvornome obliku pa njegove odredbe rekonstruiramo posredno i djelomično. Nije nam poznato, primjerice, kako je Festival izvorno bio definiran, kako su regulirani funkcija ravnatelja i položaj festivalskog programa hrvatske radio-drame unutar Festivala. Sa sigurnošću možemo utvrditi da je ravnatelj Festivala imenovalo Poglavarstvo Grada Splita čemu u prilog govori činjenica da je 1998. godine upravo to političko tijelo imenovalo Radu Perkovića ravnateljem „Marulićevih dana“ na mandat od četiri godine (vidi Perković ostaje ravnatelj Marulićevih dana).

Vrlo vjerojatno, tim je Pravilnikom uvedena funkcija selektora koju Festival do tada nije imao. Pravilnik Festivala (broj: 01-2107/99.) koji je formalno bio donesen u studenom 1999. godine očigledno nije nikad stupio na snagu. To je vidljivo iz Pravilnika iz 2000. godine (broj:01-1882/2000.) u čijem se Članku 27. navodi: „Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaje vrijediti Pravilnik o ustroju i djelovanju

¹ U ovom radu neće se analizirati ovaj Pravilnik zbog njegove nedostupnosti. Na traženje primjerka Pravilnika Ministarstvu kulture i HNK u Splitu odgovoreno je da ne posjeduju ni jedan sačuvani primjerak ovog Pravilnika.

„Marulićevih dana“- festivala hrvatske dramske riječi (...) iz studenog 1993. godine.“ Drugim riječima Pravilnik iz 2000. godine niti jednom riječju ne spominje prestanak važenja Pravilnika iz 1999. godine već se referira samo na onaj iz 1993.

Razlog zbog kojega Pravilnik iz 1999. godine nije nikad stupio na snagu prema svemu sudeći leži u činjenici da ga nije odobrilo Ministarstvo kulture. Naime, u Ministarstvu kulture postoji promemorija nepoznatog (nepotpisanog) autora kojom se upozorava na manjkavosti ovog Pravilnika, njegovu nedorečenost, neusklađenost sa Zakonom o kazalištima i Statutom HNK u Splitu, nejasne članke i dr. (vidi Promemorija u svezi pravne osnove festivala Marulićevi dani).

Temeljem spomenute promemorije vidljivo je kako se prijedlog novog Pravilnika započeo raditi u veljači 2000. godine zbog izrečenog mišljenja Upravnog odjela za kulturu Grada Splita. Unatoč tome što je Pravilnik iz 1999. godine bio očito proglašen nevažećim, „Marulićevi dani“ su se 2000. godine sasvim sigurno ravnali prema jednoj odredbi ovoga Pravilnika što je vidljivo iz selekcije Ozrena Prohića jer je odrednica „autorsko kazalište“ bila implementirana u program festivala (vidi 10. Marulićevi dani). Nakon neuspješnog donošenja spomenutog Pravilnika, u listopadu 2000. godine stupio je na snagu *Pravilnik o statusu, ustrojstvu i financiranju Festivala hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“* (u daljnjem tekstu: Pravilnik) koji se sastojao od 28 članaka. Iz samog naziva Pravilnika vidljiva je promjena naziva samog Festivala u koji je uvedena (nejasna) odrednica *autorsko kazalište*. Tu se odrednicu tek naknadno (ali bez osobitog uspjeha) pokušalo definirati na sjednici Festivalaskog vijeća 5. studenog, nakon što je Pravilnik već bio stupio na snagu.

Prema ovome Pravilniku Festival nema pravnu osobnost, osnivač i nositelj mu je HNK u Splitu, putem kojeg se vrši sav pravni promet te ga HNK organizira u okviru svoje djelatnosti kao poseban dio svoga godišnjeg programa. Predstavljaju ga intendant HNK u Splitu i ravnatelj Festivala. Festivalom upravlja Festivalsko vijeće kojeg imenuje intendant HNK u Splitu.²

Festivalsko vijeće imenuje izbornika Festivala na mandat od dvije ili više godina najkasnije do 31. prosinca i na Festivalu se u službenoj konkurenciji prikazuju isključivo predstave koje on odabere. Izbornik je imao široke ovlasti jer je mogao

² Festivalsko vijeće čine intendant HNK u Splitu, ravnatelj „Marulićevih dana“, ravnatelj Drame HNK u Splitu, predstavnici institucija (Ministarstva kulture, Grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije) i članovi iz redova istaknutih kulturnih djelatnika i umjetnika Republike Hrvatske (najmanje 5).

uvrstiti u službenu konkurenciju predstave koje se nisu prijavile za sudjelovanje na Festivalu, a za koje je smatrao da bi bile od velike važnosti da budu prikazane. Prema Članku 18. Pravilnika izbornik dostavlja intendantu, odnosno ravnatelju Festivala konačni prijedlog programa Festivala do 10. ožujka, predlaže redoslijed izvođenja predstava (obzirom na redoslijed pristizanja prijavnica), vrijeme izvođenja i prostor koji HNK u Splitu ima na raspolaganju. Izbornik je odluku mogao donositi nakon što je odgledao predstavu ili najkasnije 30 dana prije početka Festivala (oko 23. ožujka). Intendant odnosno ravnatelj Festivala mogli su (koristeći svoja ovlaštenja) u program Festivala uvrstiti i predstave izvan službene konkurencije „radi informacije, ilustracije i sl. kao i popratne aktivnosti znanstvenog ili zabavnog karaktera, a kojima se obogaćuje Programska koncepcija Festivala.“

Nakon što je izbornik dostavio svoj prijedlog programa intendantu odnosno ravnatelju, ravnatelj u skladu sa financijskim planom koji je izrađen prema osiguranim sredstvima priprema i predlaže konačan program Festivala te je odgovoran intendantu za realizaciju Festivala kao i svim tijelima koja Festival financiraju.

Za sudjelovanje na Festivalu mogu se prijaviti samo profesionalna kazališta s najviše dvije predstave i to do 5. siječnja godine u kojoj se Festival održava.

Festivalsko Vijeće imenuje članove Ocjenjivačkog suda, koji su zaduženi za dodjelu festivalske nagrade „Marul“, koja se dodjeljuje pojedincima i predstavama.³

Ovim Pravilnikom nisu jasno i precizno definirane funkcije i utjecaj intendanta HNK u Splitu i ravnatelja Festivala. Nije definirano tko imenuje ravnatelja Festivala, kao ni tko prihvaća ili odbija konačan program Festivala. Otvorene su brojne mogućnosti utjecaja na članove i sastav Festivalskog vijeća, izbornika i Ocjenjivačkog suda Festivala. Također, nije definirano trajanje mandata Festivalskog vijeća i točan broj članova jer to tijelo može imati i više članova, obzirom da nije definiran maksimalan broj osoba koje intendant imenuje iz redova istaknutih kulturnih djelatnika i umjetnika Republike Hrvatske. Nisu jasni vremenski rokovi prijave predstava jer u Članku 15. stoji da je rok za prijavu predstava na Festival najkasnije do 5. siječnja, dok se prema Članku 14. mogu prijaviti predstave koje su premijerno izvedene od 1. veljače (prethodne) do 1.

³ Ocjenjivački sud prema Članku 22. dodjeljuje veći broj nagrada „Marul“ (prema različitim kategorijama) i to: Nagradu za izvedeni dramski tekst na „Marulićevim danima“, Nagradu za dramaturšku obradu ili preradbu teksta, Nagradu za predstavu u cjelini, Nagradu za režiju, Nagradu za glumačko ostvarenje (2 – 4), Nagradu za scenografiju, Nagradu za kostimografiju, Nagradu za oblikovanje svjetla, i Nagradu za posebno skladanu scensku glazbu. Pored ovih nagrada dodjeljuje se u pravilu i Nagrada publike za najbolju predstavu (o kojoj odlučuju posjetitelji Festivala).

veljače (aktualne godine). To ostavlja mogućnost da se na Festival do 5. siječnja prijave i predstave koje praktički još nisu ni uprizorene (uz nadu da će se to dogoditi do konca mjeseca). Nije definiran ni broj članova Ocjenjivačkog suda Festivala i vremenski rok na koji se imenuju. Za neodgovornosti i kršenja Pravilnika nisu propisane nikakve sankcije.

Nedugo nakon što je 2003. godine došao na čelno mjesto HNK u Splitu, Milan Štrljčić je, uz suglasnost i podršku Grada Splita, započeo rad na novom Pravilniku Festivala. Kako je Radi Perkoviću istjecao mandat ravnatelja Festivala, nije postojala nikakva prepreka da intendant HNK u Splitu samome sebi dodijeli i funkciju ravnatelja „Marulićevih dana“.

Novi Pravilnik (broj:01-2133/04). istog naziva stupio je na snagu 24. studenog 2004. godine. Prema novome Pravilniku intendant – ravnatelj je odgovoran za realizaciju Festivala, priprema i predlaže konačan program Festivala u skladu sa financijskim planom i osiguranim sredstvima te samostalno utvrđuje način korištenja financijskih sredstava.

Festivalsko vijeće postaje stručno i savjetodavno tijelo koje broji 9 članova.⁴ Ovakvim sastavom Festivalskog vijeća na prvi pogled htjela se postići njegova autonomnost. Festivalsko vijeće nakon 30 dana od dana završetka Festivala održava izvještajnu sjednicu na kojoj imenuje izbornika Festivala. Kako trajanje mandata izbornika nije bilo definirano, Festivalsko vijeće je imalo dvije opcije - produžiti mandat izborniku ili imenovati novoga. Prema Pravilniku izbornik, obzirom na prispjele prijave, dogovara sa kazalištima vrijeme i mjesto gdje ih može pogledati. Konačan prijedlog i redosljed izvođenja odabranih predstava dostavlja intendantu do 1. ožujka, a odluku o odabiru predstava donosi 45 dana prije početka Festivala (oko 8. ožujka). Kako bi se prihvatio program koji je izbornik predložio potrebna je prethodna suglasnost ravnatelja i Festivalskog vijeća.

⁴Sastoji se od četiri počasna člana (pomoćnik ministra kulture zadužen za kazalište, pročelnik Službe za kulturu Grada Splita, pročelnik za kulturu Splitsko-dalmatinske županije i ravnatelj Festivala) i pet članova iz reda istaknutih djelatnika i umjetnika na mandat od dvije godine koji ne moraju biti državljani Republike Hrvatske. Velika novost je bilo imenovanje članova iz reda istaknutih kulturnih djelatnika i umjetnika jer ih nije imenovao intendant nego institucije. Tako su dva člana imenovana od strane HNK u Splitu i po jednog člana imenovala je Akademija dramske umjetnosti (ADU), Hrvatsko društvo dramskih umjetnika (HDDU) i Europska kazališna konvencija (ECT).

Na Festival se mogu prijaviti kazališta koja imaju pravnu osobnost i djeluju u Hrvatskoj i inozemstvu. Kazališta svoje predstave moraju prijaviti do 5. siječnja, a njihov broj nije ograničen.

Prvi se put spominje da s objavljenim pozivom za prijavljivanje predstava moraju jasno biti istaknuti kriteriji postupka predlaganja, odabira predstava i uvjeta sudjelovanja ansambala i pojedinaca. Prijavnica se mora javno objaviti u roku od 15 dana nakon što je Festivalsko vijeće održalo izvještajnu sjednicu, odnosno 45 dana nakon službenog završetka Festivala.

Ravnatelj Festivala samostalno utvrđuje sadržaj prijavnice, rok za njeno podnošenje i ostale uvjete.

Festivalsko vijeće imenuje članove Ocjenjivačkog suda, koji se sastoji od pet članova koji *samostalno utvrđuju način rada i odlučivanja u skladu s pravilima struke* (Članak 21.). Zaduženi su za dodjelu Nagrade „Marul“ (koja se dodjeljuje u istim kategorijama kao i prema Pravilniku iz 2000. godine). Pravilnik iz 2004. godine unio je brojne promjene u način funkcioniranja Festivala. No ravnatelj Festivala mogao je i dalje imati veliki utjecaj na Festivalsko vijeće koje, pak, nema gotovo nikakav nadzor nad kontrolom financijskih sredstava, kao ni prema ranijem Pravilniku. Nije nam poznato što bi se dogodilo ako i kad Vijeće i ravnatelj ne prihvate izbornikov program. Ako ga samo formalno prihvaćaju, znači li to da je funkcija selektora posve autonomna? Spominje se da ravnatelj Festivala i Ocjenjivački sud moraju obavljati svoje poslove *u skladu s pravilima struke*. Ostalo je nejasno koja su to „pravila struke“, kao što nije definirano (nije bilo ni u ranijem Pravilniku) koje profile i kriterije trebaju zadovoljavati članovi Ocjenjivačkog suda.⁵ Nespretno je formulirano i vremensko razdoblje u kojemu predstave moraju biti premijerno prikazane da bi mogle biti prijavljene na Festival.

Dolaskom Tonća Bilića na čelno mjesto HNK u Splitu, dolazi do izrade novog Pravilnika. Za razliku od prijašnjih pravilnika, koje su intendanti kazališta donosili samostalno ili uz suglasnost Grada Splita, ovaj novi je donijelo Kazališno vijeće na prijedlog intendanta. Naziv Festivala se promijenio i od sada njegov službeni naziv je *Festival hrvatske drame „Marulićevi dani“*.

Pravilnik iz 2013. godine je svojevrsna kompilacija i kompromis između Pravilnika iz 2000. i onoga iz 2004. godine. Ne razlikuje se puno od prethodnog osim što su se

⁵Svojevremeno je HDDU na čelu sa Zlatkom Vitezom predlagao da se Ocjenjivački sud Festivala sastoji od po jednog glumca, redatelja ipisca te dva člana iz redova kritičara i teatrologa (vidi Ciglar, 2000).

minimalno izmjenile ovlasti ravnatelja, ovlasti i novi sastav Festivalskog vijeća, trajanje mandata izbornika te njegove ovlasti. Ravnatelj obavlja svoju dužnost u skladu s općim aktima kazališta odnosno Statutom HNK u Splitu koji su proizašli iz Zakona o kazalištu. Prvi put se izrijekom navodi u Članku 9. da intendant HNK u Splitu *dobiva status ravnatelja Festivala*. Iako su se i prije događale situacije u kojima su ravnatelji Festivala otkazivali predstave zbog nedostatka financijskih sredstava, sada je ta mogućnost i formлно predviđena Pravilnikom Festivala.

Festivalsko vijeće dobilo je ovlast da prihvaća prijedlog programa, a izbornik je zadržao ovlast da u službenu konkurenciju, kao i prema Pravilniku iz 2000. godine, može uvrstiti predstave koje nisu prijavljene na Festival, uz suglasnost ravnatelja i Festivalskog vijeća. Mandat izbornika kojeg imenuje Vijeće traje dvije godine.

Festivalsko vijeće sastoji se od 9 članova.⁶ Prvi se put uvela i posebna nagrada za dramaturgiju pod nazivom *Nagrada za dramaturgiju predstave/dramatizaciju/adaptaciju (lokalizacija)*.⁷

Novim je Pravilnikom bitno osnažena funkcija i pozicija intendanta, koji je automatizmom i ravnatelj Festivala te donosi sve važnije odluke ili presudno utječe na odluke Kazališnog i Festivalskog vijeća, obzirom da većinu njihovih članova imenuje posredno ili neposredno. Festival se ovim Pravilnikom dodatno učvrstio kao projekt HNK u Splitu, čime je smanjen utjecaj drugih dionika na Festival.

Zanimljivo je da se u Očevidniku kazališta, koji se vodi pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, ni nakon 25 godina održavanja, Festival uopće ne spominje, makar se održava u okviru djelatnosti HNK u Splitu (vidi: Očevidnik kazališta).⁸

⁶Četiri člana (predstavnik Ministarstva kulture, Službe za kulturu Grada Splita, nadležne uprave za kulturu Splitsko-dalmatinske županije i predstavnik HNK u Splitu, odnosno intendant) imenuju se na mandat od 4 godine. Pet članova iz redova istaknutih kulturnih djelatnika i umjetnika imenuju se na rok od dvije godine, od kojih dva člana imenuje intendant HNK u Splitu, a tri člana imenuju članovi koje je imenovao intendant HNK u Splitu. Ova tri člana mogu biti dramski umjetnici, profesori i kritičari koje predlažu institucije i udruge koje djeluju u području dramske umjetnosti, a HNK u Splitu pokreće postupak izbora. Ovakvim načinom izbora ne postoji više diskrecijsko pravo institucija (ADU, HDDU i dr.) da imenuju svoje predstavnike u Vijeće. Iako one i dalje mogu predlagati članove, intendant HNK u Splitu može znatno utjecati na njihovo imenovanje preko dvoje članova koje je on izravno imenovao.

⁷Ostale festivalske nagrade prema članku 22. Pravilnika su Nagrada za suvremeni dramski tekst, Nagrada za predstavu u cjelini, Nagrada publike za predstavu u cjelini, Nagrada za režiju, Nagrada za glumačko ostvarenje i Nagrada za umjetničko ostvarenje (scenografija, kostimografija, dizajn svjetla, originalna glazba itd.). Nije poznat točan broj nagrada koje Ocjenjivački sud može dodjeliti.

⁸U prethodna dva Pravilnika stajala je odredba da se Festival upisuje u Registar festivala, koji se vodi pri Ministarstvu kulture, dok u ovome Pravilniku ne postoji takva odredba.

4.1. Analiza ključnih izmjena Pravilnika od 2000. – 2015. godine

	Pravilnik iz 2000.	Pravilnik iz 2004.	Pravilnik iz 2013.
nositelj Festivala	HNK u Splitu	HNK u Splitu	HNK u Splitu
donositelji Pravilnika	intendantica Mani Gotovac	intendant Milan Štrljčić uz suglasnost Grada Splita	kazališno Vijeće HNK u Splitu, na prijedlog intendanta Tonča Bilića
ravnatelj Festivala	intendant HNK u Splitu i ravnatelj Festivala	intendant HNK u Splitu	intendant HNK u Splitu
ovlasti Festivalaskog vijeća	imenuje izbornika, imenuje članove Ocjenjivačkog suda, daje naputke ravnatelju oko organizacije Festivala	imenuje izbornika; imenuje članove Ocjenjivačkog suda; daje suglasnost za predstave koje će se izvoditi na Festivalu	imenuje izbornika, imenuje članove Ocjenjivačkog suda, daje suglasnost za predstave koje će se izvoditi na Festivalu, prihvaća program
imenovanje članova Festivalaskog vijeća	intendant HNK u Splitu	Ministarstvo kulture, Grad Split, Splitsko-dalmatinska županija, HNK u Splitu (2 člana), ADU, HDDU, ECT.	Ministarstvo kulture; Grad Split, Splitsko-dalmatinska županija, intendant HNK u Splitu (2 člana), dva člana koje je izabrao intendant (3 člana)
odlučivanje o izbornikovu predloženom programu	nepoznato (pretpostavka: intendant HNK u Splitu i ravnatelj Festivala)	intendant HNK u Splitu i Festivalasko vijeće	intendant HNK u Splitu i Festivalasko Vijeće koje potvrđuje program
mandat izbornika	2 i više godina	nije definiran	2 godine
tko upućuje Poziv za prijavu predstava	nije definirano	Intendant HNK u Splitu	Intendant HNK u Splitu, uz suglasnost Festivalaskog vijeća

Tablica 4.4.1. Pregled glavnih izmjena u pravilnicima Festivala od 2000. do 2015. godine

Pravilnikom iz 2000. godine jasno je bio propisan (utvrđen) status festivala (Članak 4.) odredbom koja kaže da je Festival „kazališna manifestacija od nacionalnog značenja i interesa za Republiku Hrvatsku.“ U kasnijim Pravilnicima ova odredba ne postoji.

Izvršenom analizom lako je utvrditi da su intendanti HNK u Splitu promjenama Pravilnika u razdoblju od 2000. do 2013. godine željeli potpuno preuzeti kontrolu i utjecaj nad odlukama i radom Festivalskog Vijeća.

Prema Pravilniku iz 2000. godine vidljiva je apsolutna centralizacija, dok je u pravilnicima iz 2004. i 2013. vidljiv samo privid decentralizacije. Izmjene Pravilnika najvećim svojim dijelom su se fokusirale na funkcije koje se dotiču upravljanja Festivala, dok su programiranje i kreativnost programa bili u drugom planu.

Ni u jednom izdanju festivalskoga Pravilnika ne spominje se dodjela Nagrade za dramsko djelo „Marin Držić“, koju dodjeljuje Ministarstvo kulture, iako je stalna praksa da se ta nagrada uručuje baš na Festivalu.

4.2. Misija i vizija Festivala

U Pravilniku iz 2013. godine, koji je u trenutku pisanja ovoga rada na snazi, u Članku 7. definira se misija Festivala kao „redovita godišnja smotra cjelokupne kazališne produkcije hrvatskih kazališta i kazališta iz inozemstva s predstavama hrvatskih pisaca na hrvatskom ili drugim jezicima.“⁹

Prema Članku 6. istog Pravilnika cilj Festivala je „poticanje i istraživanje kazališnog izričaja hrvatske dramske književnosti u hrvatskim kazalištima i u kazalištima drugih zemalja u kojima se izvode djela hrvatskih autora; hrvatske književne baštine i suvremenih dramskih tekstova i njihovih prilagodbi scenskom prikazivanju.“

U početku je osnovna vizija Festivala (prema Radi Perkoviću) bila „u Split dovesti najrelevantnije domete hrvatskih kazališta zasnovane na nacionalnoj dramatici, ali i ona kazališta izvan Hrvatske koja su posegla u riznicu njezinih djela“ (Foretić, 1991). Službena i jedinstvena vizija ovoga Festivala ni danas zapravo ne postoji.

Misija Festivala hrvatske drame „Marulićevi dani“ mijenjala se tijekom 25 godina njegovog postojanja. Službenu misiju Festivala nije moguće iščitati ni iz jednog njegovog dokumenta pa je potrebno improvizirati da bi se do nje došlo (iz novinskih prikaza, izjava, kritike itd.). Deset godina nakon što je Festival osnovan i kada je promijenjena koncepcija Festivala, njegov ravnatelj i osnivač Rade Perković izjavljuje „da je bilo nužno izvršiti tu promjenu i reviziju festivalskih pravila jer devetogodišnje

⁹ Sukladno navedenom moramo konstatirati da se miješaju pojmovi *festivala* i *smotre* te se zanemaruje da je njihova temeljna razlika u načinu vrednovanja prikazanoga (predstavljenoga/pokazanoga), pri čemu se priznanje odabranim sadržajima, odnosno predstavama na smotrama ukazuje „samim izborom, a na festivalima i nagradama, čime se ostvaruje i uvid u umjetničke domete jedne sredine u određenom periodu.“ (Dragičević Šešić, Stojković, 2011:197).

iskustvo uči kako festival koji se temelji isključivo na hrvatskom dramskom tekstu nije najbolje rješenje.“ (Relja, 2000). Iz ovoga je razvidno kako se razmišljalo i o tome da „Marulićevi dani“ prestanu biti festivalom hrvatske drame.

Od 2000. do 2013. godine uvedena je odrednica *autorsko kazalište*, koja je vremenom bila dobila na značenju i označila je dodatnu *autonomizaciju kazališta*. No 2013. godine novim Pravilnikom ta je odrednica izbačena pa se Festival posljednjih godina pokušava vratiti svojoj izvornoj misiji zbog koje je i nastao (vidi Rogošić Kačić, 2016).

5. KVALITATIVNA ANALIZA FESTIVALA

5.1. SMART analiza

<p>S - SPECIFIČNOST</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Festival za dramsku umjetnost koji je od 1991. do 2000. imao za cilj promociju dramskog pisca i suvremene hrvatske književnosti • od kraja 1999. godine samom promjenom misije (uvođenje odrednice <i>autorskog kazališta</i>) Festival je proširio svoje djelovanje, ali je dramskog pisca dodatno marginalizirao • u fokusu su redatelj i kazališna predstava. Temeljem uvida u medijske kritike dodatna odrednica <i>autorsko kazalište</i> doprinijela je porastu publike premda se nije riješilo pojmovno određenje autorskog kazališta.
<p>M - MJERLJIVOST</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kao i svaka druga organizacija u kulturi, tako i ovaj Festival želi privući što više publike. Da bi Festival ostvarivao svoje mjerljive ciljeve može pratiti broj publike i postavljati zadani broj publike kojeg organizacija želi postići • broj izvedbi • vlastiti prihodi • zastupljenost Festivala u kritikama (broj pozitivnih, negativnih i neutralnih kritika), objave i zastupljenost u medijima (broj intervju, broj objava, minutaža na televiziji i radiju) • ostali prihodi (subvencije, sponzorstva...)
<p>A - EFIKASNOST</p>	<ul style="list-style-type: none"> • svaki festival trebao bi biti okrenut prema efikasnosti i trebali bi ga raditi visoko motivirani i obrazovani ljudski potencijali koji su temelj svake organizacije • svaka krizna situacija koja se događa u HNK u Splitu oko upravljanja i drugih problema direktno ili indirektno se odražava na Festival jer se on održava u okviru djelatnosti HNK u Splitu (vidi Pravilnik 2013: Čl.1) • ljudski potencijali koji rade na Festivalu zaposlenici su

	HNK u Splitu i za pretpostaviti je da Festival izjednačavaju sa redovnim programom institucije u kojoj rade, odrađujući ga kao i svaki drugi program
R - REALISTIČNOST/ OSTVARIVOST	<ul style="list-style-type: none"> • unatoč tome što u RH postoje mnogi otpori strateškom planiranju, realistični dugoročni cilj za funkcioniranje ovog Festivala i umanjivanje kriza bio bi izrada strateškoga plana kao i angažman najstručnijih kadrova (uvođenjem vanjskih suradnika, producenata) koji bi utvrdili i ostvarili produkcijske ciljeve Festivala
T - OGRANIČENI VREMENSKIM ROKOM	<ul style="list-style-type: none"> • odabiru se predstave koje su premijerno izvedene od 1. veljače prethodne godine do 1. veljače godine u kojoj se održava Festival • selektor predlaže intendantu program najkasnije 45 dana prije službenog početka • Festival se održava od 21. do 30. travnja

5.2. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Festival se održava preko 25 godina i od nacionalnog je značaja za Republiku Hrvatsku • jedinstveni Festival baziran na suvremenom hrvatskom tekstu i autorskom kazalištu itd. • na Festivalu sudjeluju i prezentiraju se hrvatska i inozemna kazališta • predstavljanje hrvatskih dramskih pisaca, profesionalnih umjetnika i studenata hrvatskih dramskih akademija, teatrologa, kritičara i publike • do 2002. godine Festival je iznjedrio brojne prateće programe u suradnji sa Centrom Marulianum, Književnim krugom Split, HAZU i dr. • u sklopu Festivala od 1996. godine dodjeljuje se Nagrada za dramsko djelo „Marin Držić“ Ministarstva kulture 	<ul style="list-style-type: none"> • nepoštivanje pravnih akata i učestale izmjene Pravilnika Festivala • netransparentnost, kršenje procedura, međusobne prozivke i optužbe, privatni interesi i sukobi interesa • nezainteresiranost i inercija među zaposlenicima HNK u Splitu • krize HNK u Splitu odražavaju se na rad Festivala, a intendant HNK u Splitu je ravnatelj Festivala • odlučivanje <i>ad hoc</i>, nedostatak planiranja i postavljanja jasnih ciljeva • svađe oko nagrada, njihova prekobrojnost i nejasni kriteriji za njihovu dodjelu • organizatoru je nepoznato i nakon 25 godina da li je Festival po svome karakteru smotra ili festival • nereprezentativna web stranica HNK u Splitu unutar koje se nalaze informacije o Festivalu (vidi: Raspored 26. „Marulićevih dana“) • prikazivanje stanja hrvatske drame i kazališta • Nepostojanje aktivnog marketinga i

	PR-a
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • donošenje strategije kulturnog razvoja na državnoj i lokalnoj razini • snažnije poticanje i podrška razvoju Festivala od strane Ministarstva kulture, Grada Splita i Splitsko – dalmatinske županije te aktivno uključivanje Turističke zajednice Grada Splita • povećanje kvantitete i kvalitete suvremenih dramskih tekstova u Republici Hrvatskoj • izrada jasnih kriterija nacionalnih festivala i gubitak statusa nacionalnog festivala 	<ul style="list-style-type: none"> • promjena zakonskih propisa i gubitak statusa nacionalnog festivala • nezainteresiranost publike, medija, kazališta, struke, kritike, sponzora i donatora za Festival • smanjenje subvencija Ministarstva kulture, Grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije • bojkotiranje/ignoriranje Festivala od strane kazališta

5.3. PESTL analiza

POLITIČKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> • Festival je nastao pod snažnim utjecajem politike 90-tih godina • politička imenovanja intendantata i mješanje politike u rad Festivala • nestabilna politička situacija i promjene izvršne vlasti na razini grada, županije i države • česte izmjene zakona koji utječu na Festival (povećanje PDV-a, izmjene Zakona o radu i dr.)
EKONOMSKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> • ekonomska kriza • nepovoljna gospodarska klima • netransparentna raspodjela subvencioniranih sredstava bez kriterija • nizak ekonomski standard građana
SOCIJALNO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> • velika nezaposlenost • konzumacija kulture nije primarna potreba stanovništva • iseljavanje stanovništva u druge gradove i izvan Republike Hrvatske • estradizacija društva
TEHNIČKO - TEHNOLOŠKO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> • suvremena tehnologija koja olakšava rad zaposlenicima • suvremeni način komunikacije (društvene mreže, internet) koji omogućava bolju interakciju sa publikom • brža dostupnost informacija • dosadašnja vodstva Festivala nisu uspjela suočiti ovaj Festival sa vremenom u kojem se on održava. To se može zaključiti prema njihovoj web stranici (vidi: Raspored 26. „Marulićevih dana“) i prema pisanju iz medija (vidi: Boko, 2006:25)
LEGISLATIVA	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatak jasno reguliranog legislativnog okvira za ustanove u kulturi i naročito za festivale

- nejasni kriteriji po kojima festivali dobivaju status
- prevelika produkcija novih zakonskih propisa koji direktno ili indirektno utječu na ustanove u kulturi i festivale.

6. KVANTITATIVNA ANALIZA FESTIVALA

6.1. Analiza predstava tijekom 25 godina održavanja Festivala

U kvantitativnoj analizi predstava prikazat će se njihov broj po godinama. Unutar prikazanog broja predstava i njihovog ukupnog zbroja tijekom 25 godina nisu zastupljene predstave koje su imale više izvedaba na Festivalu. Ova analiza obuhvaća sve predstave, odnosno naslove, bilo da su prikazane u službenoj konkurenciji ili izvan nje.

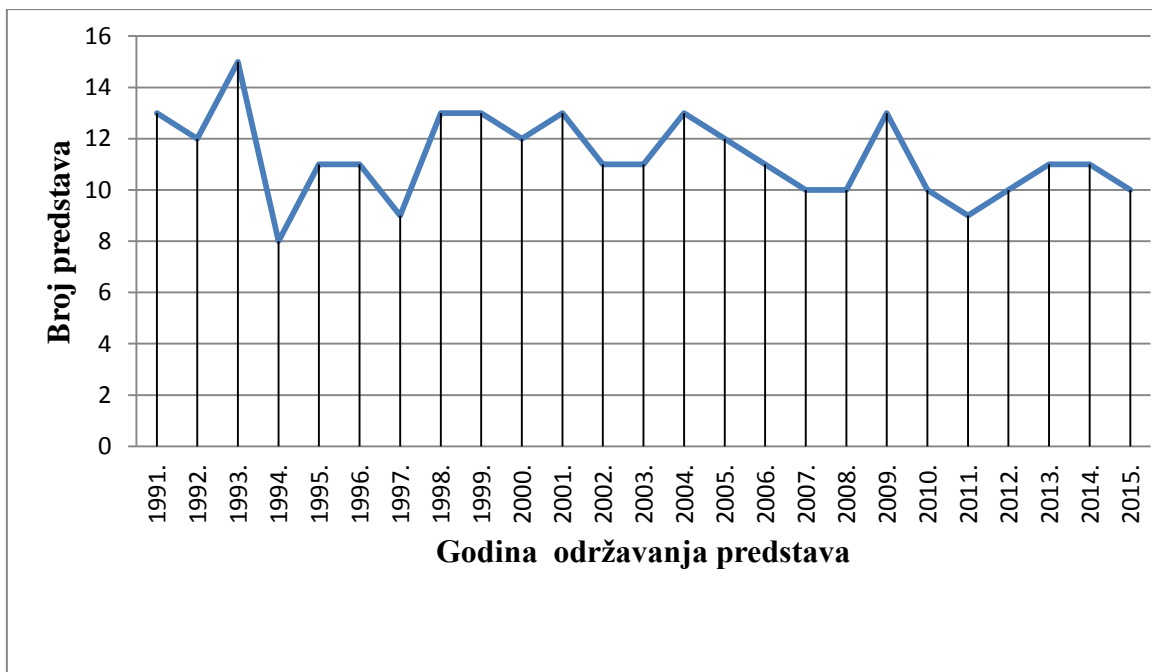
Redni broj festivala	Godina	Broj predstava
1.	1991.	13
2.	1992.	12
3.	1993.	15
4.	1994.	8
5.	1995.	11
6.	1996.	11
7.	1997.	9
8.	1998.	13
9.	1999.	13
10.	2000.	12
11.	2001.	13
12.	2002.	11
13.	2003.	11
14.	2004.	13
15.	2005.	12
16.	2006.	11
17.	2007.	10
18.	2008.	10
19.	2009.	13
20.	2010.	10
21.	2011.	9
22.	2012.	10
23.	2013.	11
24.	2014.	11
25.	2015.	10
	UKUPNO :	282

Tablica 6.1.1. prikazuje izdanje Festivala, godinu održavanja Festivala i broj predstava (naslova) koji su se prikazivali na Festivalu

Tijekom 25 godina na „Marulićevim danima“ održale su se ukupno 282 predstave. Kako ne postoji zadani broj predstava za prikazivanje u jednoj godini, njihov broj je varirao od 8 (1994.) do maksimalno 15 (1993.).

Broj predstava je uvjetovan programiranjem Festivala koje proizlazi iz Pravilnika, osiguranim financijskim sredstvima, produkcijom hrvatskih suvremenih dramskih djela, kazalištima koja moraju snositi većinu svojih troškova gostovanja, prijavljenim predstavama, repertoarima kazališta, velikim dijelom diskrecijskim pravom izbornika koji odabire predstave i diskrecijskim pravom ravnatelja Festivala koji može pozvati predstavu na Festival i izvan službene konkurencije.

Prema pokazateljima u Grafikonu 6.1.1. vidljivo je da su prilike u vrijeme Domovinskoga rata (1991. – 1995.) minimalno utjecale na Festival u kvantitativnom smislu. Nastojalo se improvizacijom minimizirati utjecaj ratnoga vremena i stvoriti kakav takav program. Godine 1993. na Festivalu je gostovao rekordan broj predstava, njih čak 15. Za razliku od razdoblja između 1991. i 1993. godine, dok je Festival djelovao neformalno, najmanje predstava u povijesti Festivala prikazano je 1994. godine. Na tu činjenicu zasigurno je utjecala i selekcijska redukcija broja predstava (zbog uvođenja funkcije izbornika).

Grafikon 6.1.1. prikazuje grafički prikaz održanih predstava 1991.-2015.

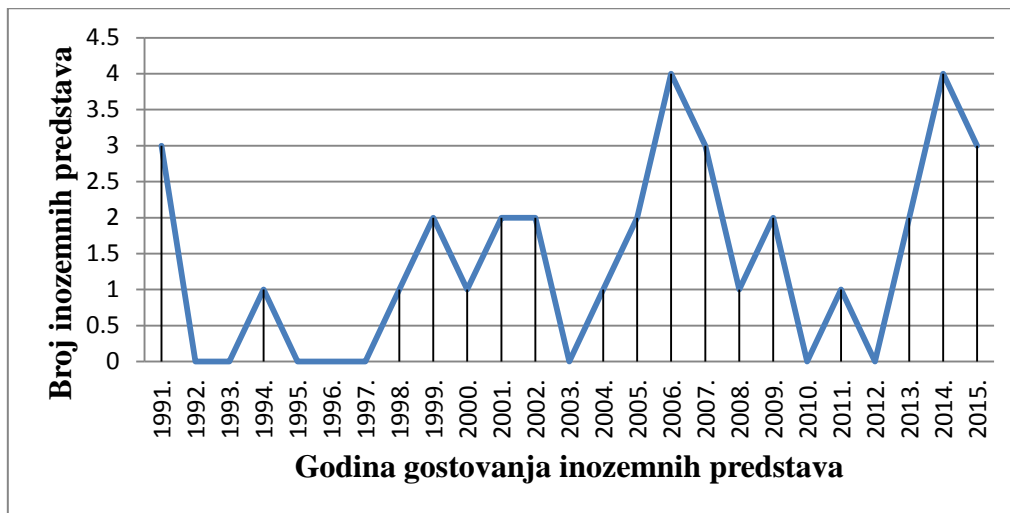
6.1.1. Analiza inozemnih predstava na Festivalu

Ova kvantitativna analiza obuhvaća inozemne produkcije koje su gostovale na Festivalu u 25 godina njegovog postojanja. Analiza obuhvaća i međunarodne koprodukcije, bilo da su rađene u suradnji s Hrvatskom ili drugim zemljama

Redni broj festivala	Godina	Broj inozemnih predstava
1.	1991.	3
2.	1992.	0
3.	1993.	0
4.	1994.	1
5.	1995.	0
6.	1996.	0
7.	1997.	0
8.	1998.	1
9.	1999.	2
10.	2000.	1
11.	2001.	2
12.	2002.	2
13.	2003.	0
14.	2004.	1
15.	2005.	2
16.	2006.	4
17.	2007.	3
18.	2008.	1
19.	2009.	2
20.	2010.	0
21.	2011.	1
22.	2012.	0
23.	2013.	2
24.	2014.	4
25.	2015.	3
	UKUPNO :	35

Tablica 6.1.1.1. prikazuje broj inozemnih predstava koje su gostovalena Festivalu 1991 .- 2015.

Tijekom 25 godina „Marulićevih dana“ gostovalo je 35 inozemnih produkcija. Najveći broj inozemnih produkcija koje su gostovale u jednoj godini festivala je 4, a često se događalo da ne gostuje ni jedna.

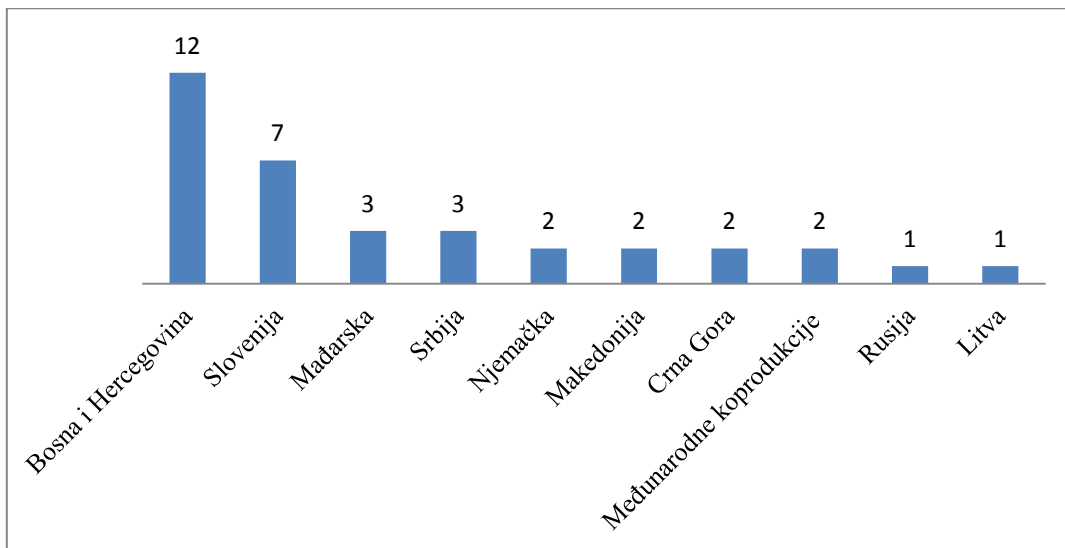
Grafikon 6.1.1.1. prikazuje gostovanja inozemnih produkcija 1991. – 2015.

Inozemna gostovanja prvenstveno ovise o izvođenju hrvatskih dramskih tekstova izvan granica Republike Hrvatske i o osiguranim financijskim sredstvima Festivala.

Prilikom održavanja prvog izdanja Festivala 1991. godine ugošćene su čak 3 predstave iz inozemstva. U razdoblju od 1992. do 1997. godine ugošćena je samo jedna inozemna predstava. Možemo pretpostaviti da su vrijeme i okolnosti rata i poraća presudno utjecali na dolazak stranih produkcija u tom periodu na Festival.

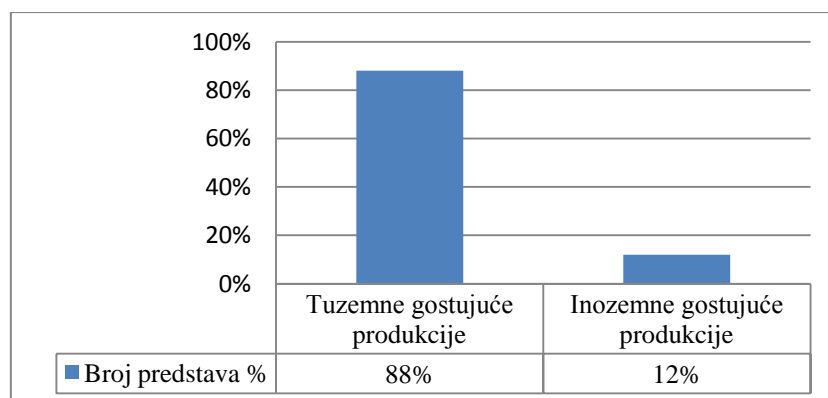
Gostovanje inozemnih produkcija na Festivalu nije kontinuirano. U grafičkom prikazu vidljivo je da u godinama kadrovskih smjena na mjestu intendant HNK u Splitu uglavnom nema gostovanja inozemnih predstava. Primjerice, u godinama dolaska Milana Štrljića (2003.), njegova odlaska (2010.) i dolaska Tonća Bilića (2012.) Festival nema inozemnih predstava na programu. Nakon što je imenovan vršiteljem dužnosti intendant HNK u Splitu Duško Mucalo Festival je ostvario tek jedno inozemno gostovanje. I njegovo imenovanje i razrješenje odrazilo se u ovome kontekstu na Festival jer 2010. i 2012. godine na programu Festivala nisu bile zastupljene inozemne produkcije. Temeljem navedenog vidljivo je da se prilike u HNK u Splitu izravno odražavaju na funkcioniranje Festivala, i kada je riječ o gostovanju inozemnih produkcija.

Da bismo stekli bolji uvid u međunarodni karakter „Marulićevih dana“, u nastavku ćemo prikazati iz kojih zemalja su gostovale predstave s naslovima hrvatskih autora.

Grafikon 6.1.1.2. prikazuje broj inozemnih gostovanja s obzirom na zemlje iz kojih dolaze 1991. – 2015.

Omjer tuzemnih i inozemnih gostujućih predstava je 88% : 12% u korist tuzemnih, što je vidljivo u Grafikonu 6.1.1.3. Na temelju kvantitativnih podataka predstava možemo sa sigurnošću reći da "Marulićevi dani" nemaju osobito istaknut međunarodni karakter i imidž. Obzirom na zastupljenost zemalja (9) čija su kazališta prikazivala predstave hrvatskih autora, vidljivo je da se oko Festivala u prvom planu okupljaju predstave hrvatskih kazališta, zatim kazališta zemalja bivše Jugoslavije i tek onda kazališta iz drugih zemalja. Nema sumnje da su i financijske prilike imale veliku ulogu u dolasku inozemnih predstava, obzirom da nam je poznato da neke inozemne predstave, unatoč kvaliteti, značaju za promociju hrvatske drame u svijetu i željama izbornika, zbog vrlo visokih financijskih troškova gostovanja jednostavno nisu ni uzimane u obzir kod selekcije, a neke su predstave iz kazališta drugih zemalja bile odabrane ali su zbog financijskih problema u posljednji čas otkazivane, primjerice iz Venezuele (2002.).

Grafikon 6.1.1.3. prikazuje omjer tuzemnih i inozemnih predstava na „Marulićevim danima“

1991. - 2015.

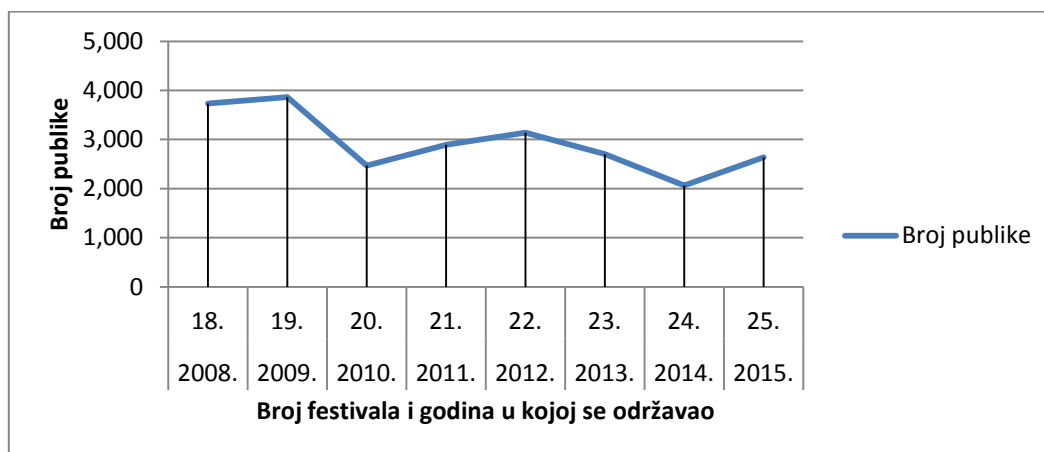
6.2. Kvantitativna analiza publike 2008. – 2015.¹⁰

Godina	Broj festivala	Broj publike
2008.	18.	3.731
2009.	19.	3.866
2010.	20.	2.472
2011.	21.	2.890
2012.	22.	3.140
2013.	23.	2.701
2014.	24.	2.066
2015.	25.	2.637

Tablica 6.2.1. prikazuje broj publike od 2008. do 2015. godine

Prema službenim podacima od 2008. do 2015. godine sveukupno je Festival posjetilo 25.503 gledatelja, što je u prosjeku 2.938 gledatelja po godini Festivala.

U Grafikonu 6.2.1. vidljivo je kako se broj publike osjetno smanjio 2010. godine u odnosu na prethodne dvije. Za pretpostaviti je da je taj pad u korelaciji s programom i marketingom Festivala ali koincidira i s promjenom intendanta i puno veće ovisnosti o njemu zbog visoke centraliziranosti organizacije. U 2013. i 2014. godini Festival ponovno bilježi pad gledatelja. Valja podsjetiti da je 2013. godine došlo do promjene Pravilnika i do vraćanja prvotnoj misiji Festivala kao „redovitoj godišnjoj smotri cjelokupne kazališne produkcije hrvatskih kazališta i kazališta iz inozemstva s predstavama hrvatskih pisaca na hrvatskom ili drugim jezicima.“

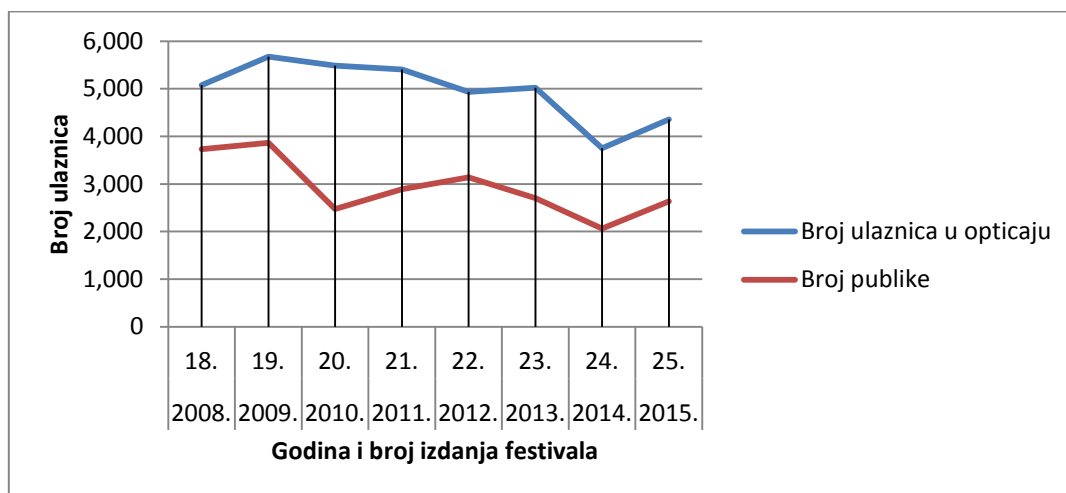
Grafikon 6.2.1. prikazuje grafički prikaz publike od 2008. – 2015.

¹⁰ U ovoj analizi nisu nam dostupni podaci od 1991. do 2007. godine iz razloga što nisu pronađeni u arhivu HNK u Splitu. U razgovoru sa zaposlenicima poznato je da su obrađivani statistički podaci, ručno su iscrtavani grafikoni i brojne tablice. U arhivi HNK u Splitu su potvrdili da su postojali ovi podaci, ali da je najizglednije da su bačeni i ne čuvaju se više. Od 2008. godine postoje podaci o broju publike koji su pohranjeni na računalu.

Najveći pad gledatelja prema ovim podacima vidljiv je 2014. godine koji možemo okarakterizirati kao posljedicu primjene novoga Pravilnika iz 2013. godine. Vidljivo je kako jubilarne obljetnice 20. i 25. „Marulićevih dana“ prema broju publike nisu posebno popraćene što govori o refleksiji stvaranja svečanog duha koji Festival odašilje u javnost.

Zainteresiranost publike za „Marulićeve dane“ možemo vidjeti usporednim grafičkim prikazom broja ulaznica koje su bile u prodaji i broja publike koja je prisutvovala na Festivalu.

Prema Grafikonu 6.2.2. vidljiv je veliki nesrazmjer između ponude ulaznica i potražnje za ulaznicama Festivala „Marulićevi dani“. U broj publike ubrajaju se gratis ulaznice, slobodna prodaja, organizirana prodaja (najčešće poduzećima) i kazališne pretplate. Broj publike s manjim ili većim oscilacijama smanjuje se od 2009. godine. Veliki nesrazmjer ulaznica u opticaju i broja publike koji bilježi pad govori u prilog da je potrebno imati jasniju viziju Festivala, jasne ciljeve kao i jasno osmišljenu marketinšku strategiju.

Grafikon 6.2.2. prikazuje srazmjer broja ulaznica u opticaju i broja publike 2008.-2015.

Obzirom na broj ulaznica u opticaju i broja publike, u slijedećem tabelarnom prikazu vidjet ćemo popunjenost gledališta u postotcima.

Godina	Broj festivala	Broj ulaznica u opticaju	Broj publike	Popunjenost gledališta (%)
2008.	18.	5.077	3.731	73
2009.	19.	5.677	3.866	68

2010.	20.	5.484	2.472	45
2011.	21.	5.407	2.890	53
2012.	22.	4.933	3.140	64
2013.	23.	5.022	2.701	54
2014.	24.	3.751	2.066	55
2015.	25.	4.357	2.637	61

Tablica 6.2.2. prikazuje broj ulaznica, publike i popunjenost gledališta u %

Najveća popunjenost gledališta bila je 2008. godine (73%) dok je najmanja bila 2010. godine (45%). Ostale godine festivalskih izdanja bilježile su između 53% i 68% popunjenosti. Ako sumiramo broj ulaznica koje su bile u prodaji od 2008. do 2015. (39.708) i broj publike od 2008. do 2015. godine (23.503) uvidjet ćemo da je festivalsko gledalište bilo popunjeno u prosjeku 59,2%.

Festivalski program se u tretmanu izjednačava s redovnim programom Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu. Zbog već navedenoga problema nedostatka statističkih pokazatelja za sve godine Festivala ovdje nije moguće analizirati cjelokupni prikaz broja publike prije i nakon što je u njegov naziv dodana odrednica *autorsko kazalište*. Promjene intendantata i učestale izmjene Pravilnika Festivala predstavljaju nestabilno organizacijsko okruženje i reflektiraju se na Festival. To uvelike govori i o velikoj centraliziranosti Festivala i ovisnosti o jednoj osobi – intendantu, odnosno ravnatelju Festivala. Prema postojećim podacima Festival od 2008. do 2015. godine nije imao značajan broj publike. Vidljivo je da je ponuda ulaznica veća od potražnje i da se krivulje iz Grafikona 6.2.2. ne približavaju. Sudeći po svemu Festival ne može ostvariti veliku potražnju i dotaknuti krivulju ponude ulaznica.

7. FINANCIRANJE FESTIVALA

7.1. Model financiranja

U Pravilniku iz 2000. godine jasno se definira da se sredstva za rad Festivala osiguravaju iz proračuna (Ministarstva kulture, Županije splitsko dalmatinske i Grada Splita) i drugih izvora (sponzorstava, zaklada, fondacija i dr.). Ostali Pravilnici ne propisuju izvore financiranja.

Model financiranja „Marulićevih dana“ isti je kao i model po kojem se financira i posluje HNK u Splitu. Festival se financira najvećim dijelom iz proračunskih sredstava Ministarstva kulture, Grada Splita i Splitsko –dalmatinske županije (koja se ne spominje

ni u jednom financijskom izvješću „Marulićevih dana“). Sponzorstva i donacije koje uprihoduje HNK u Splitu nisu namjenske nego se prema potrebama namjenjuju Festivalu, a među njima postoje i sponzorstva koja nemaju značajniju ulogu u financiranju Festivala i odnose se na pružanje usluga. Prema tome sponzori ne financiraju izravno i namjenski sam Festival već redovnu djelatnost HNK u Splitu koje kao poseban dio svoga godišnjeg programa organizira „Marulićeve dane“ i raspoređuje sredstva prema potrebama nastalih troškova.

Prema riječima poslovne ravnateljice Vesne Čotić, HNK u Splitu ne podmiruje svoje obveze izravno prema dobavljačima već se to čini najvećim dijelom iz Riznice Grada Splita. Izuzetak su troškovi autorskih honorara koje Grad uplaćuje na račun HNK u Splitu a onda ih HNK preko svog računa isplaćuje izvođačima, odnosno isporučiteljima autorskih djela. Jedina namjenska sredstva koja HNK u Splitu ima na svom računu za „Marulićeve dane“ su prihodi od Ministarstva kulture, vlastiti prihodi (od ulaznica) i manjim dijelom prihodi od sponzorstava, koji se odnose na usluge i nisu zavedeni u financijskim izvješćima pa njima može raspolagati i direktno izvršavati uplate i isplate.

Svake godine HNK u Splitu potpisuje ugovor s Ministarstvom kulture, koje svoja namjenska sredstva za „Marulićeve dane“ uplaćuje direktno na žiro račun HNK u Splitu, sukladno prijavljenom programu (vidi Ugovor br. 43-248-14 o korištenju sredstava Ministarstva). Ugovor o međusobnim pravima i obvezama sufinanciranja redovne djelatnosti potpisuje se svake godine između Splitsko – dalmatinske županije, Grada Splita i HNK u Splitu. Prema tome Ugovoru Splitsko – dalmatinska županija ne daje namjenska sredstva Festivalu, već redovnoj djelatnosti HNK u Splitu, „Marulićevim danima“ i „Splitskom ljetu“ zajedno. Tako jasno stoji u dokumentu *Program javnih potreba u kulturi i tehničkoj kulturi Splitsko-dalmatinske županije za 2015. godinu.*¹¹Ova sredstva koje daje Splitsko-dalmatinska županija, prema Članku 3. spomenutog Ugovora, uplaćuju se na račun Grada Splita koji se obavezuje sredstva dati HNK u Splitu na žiro račun, no prema dostupnim informacijama Grad Split to ne čini nego iz tih sredstava plaća dio troškova „Marulićevih dana“ putem svoje Riznice.

Jasenka Krčelić iz Ministarstva kulture također u razgovoru potvrđuje kako HNK u Splitu ima „zbunjujuće financiranje“ te da detaljnije analize nije bilo moguće napraviti niti za potrebe Ministarstva kulture i kad je u pitanju „Splitsko ljetu“.

¹¹ „Hrvatsko narodno kazalište Split je kazalište od nacionalnog značenja i kroz ovaj program će se sufinancirati njegov godišnji program rada kao i manifestacije koje organizira HNK Split kao što su „Splitsko ljetu“ i „Marulićevi dani“.

Grad Split, pak, ovakav model financiranja smatra transparentim (prema riječima Vesne Čotić), no mogućnost za razvoj HNK u Splitu i „Marulićevih dana“ uvelike su njime ograničeni zbog vremena koje je Gradu Splitu potrebno da podmiruje obveze dobavljačima i HNK u Splitu potrebna sredstva za rad (autorski honorari). Službena financijska izvješća prikazuju, pak, drugačiju sliku ovakvog financijskog modela te je gotovo nemoguće iščitati prihode iz proračuna Grada Splita u pojedinim izvješćima u kojima se prikazuje financiranje „Marulićevih dana“.

7.2. Deskriptivna analiza financijskih izvješća

Službeno Financijsko izvješće „Marulićevih dana“, dobiveno od financijske službe HNK u Splitu, sastoji se od *troškova (opis troškova i troškovi u kunama) i prihoda*. Kao izvori prihoda naznačeni su Ministarstvo kulture RH, Grad Split i prihod od ulaznica. Poznato je kako u financiranju „Marulićevih dana“ sudjeluje i Splitsko – dalmatinska županija ali nije zavedena nigdje u službenim financijskim izvješćima. Uz izvor prihoda postoje stavke *ostvareni prihod* i *planirani prihod* koji su u nesrazmjeru. Također postoje i napomene „ostvaren višak od...“ ili „ostvaren manjak od...“, „ukupni prihod kao da je naplaćen“ i „u rashodima su sve dospjele obveze“ (financijska izvješća od 2012. do 2015. godine). U ovom radu su obrađena samo službena financijska izvješća „Marulićevih dana“ od 2012. do 2015. godine jer su ostala nedostupna i stoga smo prikupili neke financijske podatke i sa službenih internetskih stranica obzirom da daju važan doprinos prikaza prihoda i rashoda.

7.3. Prihodi od Ministarstva kulture 2006. – 2015.¹²

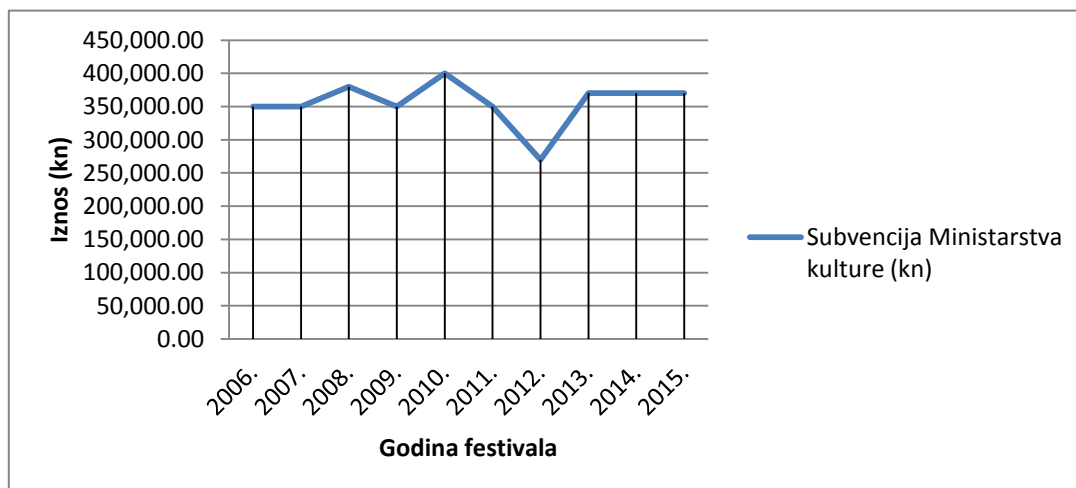
Redni broj Festivala	Godina	Subvencija Ministarstva kulture (kn)
16.	2006.	350.000,00
17.	2007.	350.000,00
18.	2008.	380.000,00
19.	2009.	350.000,00
20.	2010.	400.000,00
21.	2011.	350.000,00

¹² Na upit Ministarstvu kulture za podatke o subvencioniranim financijskim sredstvima koje dodjeljuju „Marulićevim danima“ rečeno je da ne postoje podaci o dodjeljenim sredstvima 1991. – 1997. godine. Podaci o subvencioniranim sredstvima 1998. – 2005. godine nalaze se u računalnom programu koji se ne može otvoriti. Podaci 2006. – 2015. prikupljeni su sa web stranice Ministarstva kulture: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=2538> (pregledano 16. VI. 2016.)

22.	2012.	270.000,00
23.	2013.	370.000,00
24.	2014.	370.000,00
25.	2015.	370.000,00

Tablica 7.3.1. prikazuje subvencije Ministarstva kulture od 2006. do 2016. godine

Prema grafičkom prikazu 7.3.1. iz dostupnih financijskih podataka vidljivo je do 2012. godine neravnomjerno financiranje, što je moglo djelovati na stabilnost Festivala.

Grafikon 7.3.1. prikazuje subvencije koje dobiva Festival od strane Ministarstva kulture 2006. – 2015.

Uslužbenim financijskim izvješćimaza razdoblje od 2012 do 2015. godine stoji sljedeće:

Izvor prihoda	Ostvareni prihod (kn)	Planirani prihod (kn)
Ministarstvo kulture RH 2012. godine	239.048,04	270.000,00
Ministarstvo kulture RH 2013. godine	296.000,00	370.000,00
Ministarstvo kulture RH 2014. godine	370.000,00	370.000,00
Ministarstvo kulture RH 2015. godine	296.000,00	370.000,00

Za 2014. godinu temeljem Ugovora br. 43-248-14 o korištenju sredstava Ministarstva vidljivo je kako se Ministarstvo kulture obvezalo 2014. godine isplatiti na žiro-račun HNK u Splitu 370.000,00 kn, što se može vidjeti u tablici.

7.4. Prihodi od Grada Splita

Već smo prije napomenuli da Grad Split ima poseban model financiranja „Marulićevih dana“ i HNK u Splitu iz svoje Riznice. Od 2012. do 2015. godine Grad je financirao Festival ovako:

Izvor prihoda	Ostvareni prihod (kn)	Planirani prihod (kn)
Grad Split 2012. godine	224.979,12	237.000,00
Grad Split 2013. godine	20.478,73	237.000,00
Grad Split 2014. godine	22.054,19	237.000,00
Grad Split 2015. godine	0,00	237.000,00

Unutar ostvarenog prihoda najvjerojatnije se misli na sredstva koje je Grad Split uplatio HNK u Splitu i ta sredstva su sudjelovala u pravnom prometu preko kazališta. Što se tiče stavke planiranih prihoda oni su stabilni.

Na internetskim stranicama koje objavljuje Grad Split kao *Prijedlog programa javnih potreba u kulturi Grada Splita* od 2012. do 2015. vidljivo je da sredstva namjenjena za „Marulićeve dane“ iznose 237.000 kn (vidi Prijedlog Programa javnih potreba u kulturi Grada Splita za 2013. godinu). Ovo potvrđuje stabilno financiranje Festivala od strane Grada Splita, iako ono nije zavedeno u financijskim izvješćima.

7.5. Prihodi od ulaznica¹³

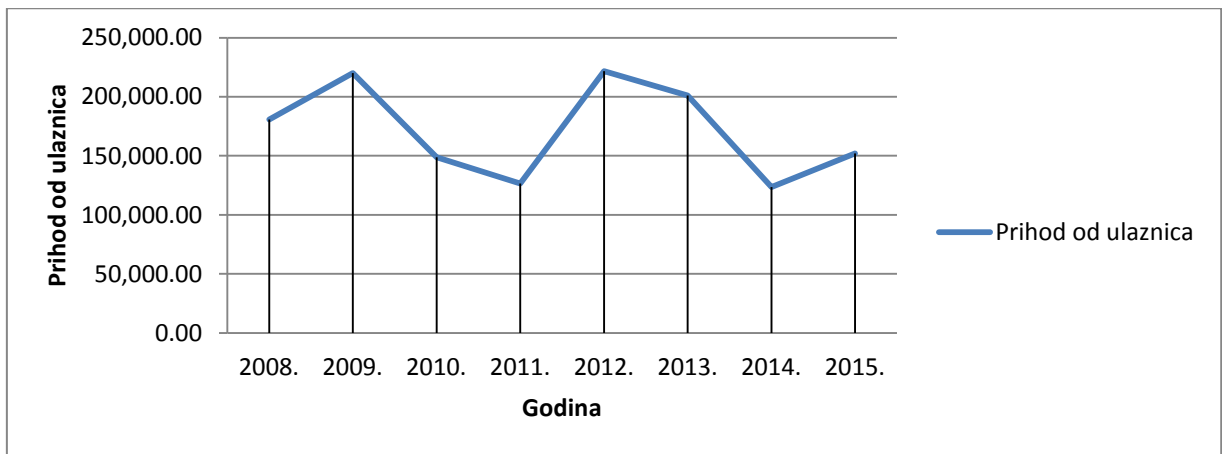
Prihodi od ulaznica mogu se iščitati iz službenih dokumenata *Obračun prodaje ulaznica HNK Split* od 2008. – 2015. godine.

Godina	Prihod od ulaznica (kn)
2008.	180.843,88
2009.	220.079,45
2010.	148.825,20
2011.	126.556,58
2012.	221.643,14
2013.	201.193,70
2014.	123.518,37
2015.	151.995,89

Tablica 7.5.1. prikazuje prihod od ulaznica od 2008. - 2015. godine

Značajan postotak prihoda ulaznica od 2008. do 2015. godine je od kazališne pretplate - čak 30%. Prema tabelarnom prikazu kao i prema grafičkom prikazu vidljivo je da prihod od ulaznica oscilira iz godine u godinu. Od 2009. do 2011. prihod od ulaznica bilježi stalan pad.

¹³Prihodi od ulaznica poznati su prema službenim podacima o broju publike od 2008. do 2015. godine

Grafikon 7.5.1. prikazuje grafički prikaz prihoda od ulaznica na uzorku podataka od 2008. do 2015. godine

Kvantitativni podaci prihoda od ulaznica iz službenih obračuna službe prodaje HNK u Splitu ne poklapaju se sa službenim financijskim izvješćima „Marulićevih dana“. U njima stoji sljedeće:

Izvor prihoda	Ostvareni prihod (kn)	Planirani prihod (kn)
Prihod od ulaznica 2012. g.	102.930,30	70.000,00
Prihod od ulaznica 2013. g.	92.495,40	100.000,00
Prihod od ulaznica 2014. g.	78.258,00	100.000,00
Prihod od ulaznica 2015. g.	81.322,00	100.000,00

Temeljem cjelokupnog uvida u prihode Festivala, "Marulićeve dane" možemo ocijeniti kao festival s nedostatno preciznom i nedostatno transparentnom strukturom prihoda. Kako su prihodi Festivala nedovoljno jasno prikazani u ukupnoj strukturi prihoda HNK u Splitu, tako ni rashodi Festivala nisu odvojeno i do kraja precizno zavedeni. Prikaz prihoda, kao i rashoda Festivala, sukladno ovakvim podacima, neće se moći jasno i precizno prikazati i analizirati jer su prečesto izmiješani s drugim financijskim pokazateljima HNK u Splitu ili su u njih potpuno "utopljeni".

7.6. Rashodi Festivala

Rashodi Festivala unutar financijskih izvješća od 2012. do 2015. godine u opisu troškova čine:

- *Materijal (dekor, rekvizita, cvijeće, uredski materijal, ostali materijali)*
- *Sitotisak (majice, transparenti, zastave)*

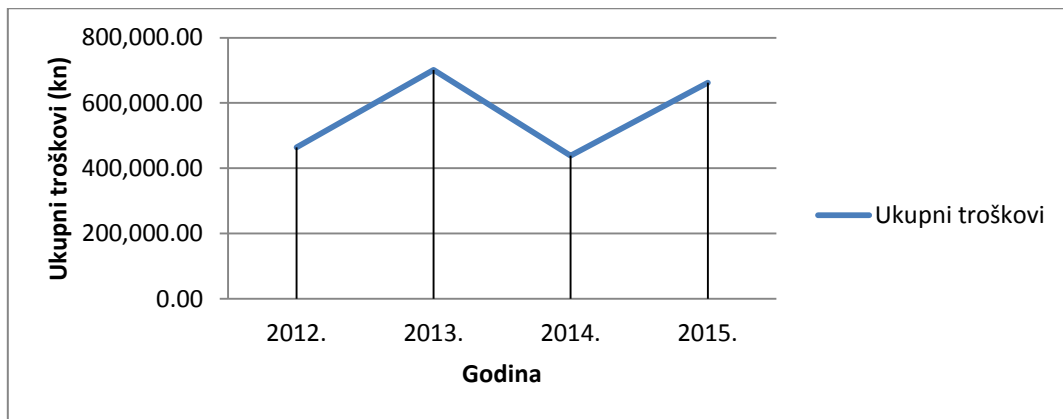
- *Autorski honorari (selektor, žiri, voditelji okruglog stola itd.)*
- *Usluge hotelskog smještaja i punog pansiona, catering*
- *Usluge prijevoza gostujućih ansambala i tehnike*
- *Kokteli*
- *Propagandne usluge (knjižice, letci, reklame)*
- *Nagrade (izrada skulptura)*
- *Novčane nagrade*
- *Troškovi ispomoći i režijski troškovi*

Iz opisa troškova razvidno je da HNK u Splitu pojedinim kazalištima plaća prijevoz ansambala i tehnike. U razgovoru sa poslovnom ravnateljicom Vesnom Čotić potvrđeno je kako se iz sredstava namjenjenih za Festival najčešće financira prijevoz ansambala i tehnike nezavisnih kazališta kao i nekih gostujućih ansambala iz inozemstva. Detaljniji opisi troškova ove vrste nisu nam dostupni.

Godina	Ukupni troškovi
2012.	464.027,16
2013.	701.690,54
2014.	438.563,62
2015.	662.493,63

Tablica 7.6.1. prikazuje ukupne troškove Festivala od 2012. - 2015. godine

Prema tabelarnom prikazu vidljivo je da troškovi uvelike osciliraju. Zbog manjkavosti financijskih izvješća valjalo bi ih uzeti sa rezervom. Možemo pretpostaviti da su ovdje prikazani troškovi samo oni koji su se odvijali preko računa HNK u Splitu. Očito su nepoznati troškovi koji su podmireni isplatom putem Riznice Grada Splita. U sljedećem grafikonu 7.6.1. prikazani su troškovi od 2012. do 2015. temeljem raspoloživih podataka koji se mogu dobiti u produkciji Festivala i HNK u Splitu.

Grafikon 7.6.1. prikazuje troškove od 2012. do 2015. godine koji su prikazani u službenim izvješćima

7.7. Prihodi i rashodi Festivala

Usporedni prihodi i rashodi kao i sve analize koje se tiču financiranja Festivala trebalo bi promatrati s određenom dozom rezerve. U ovom poglavlju donose se prihodi koji su namijenjeni Festivalu od strane Ministarstva kulture i Grada Splita s internetskih stranica i vlastiti prihodi od ulaznica koji su dio službene statistike u službi prodaje HNK u Splitu. Kako nema drugoga načina za provjeru troškova prikazani su onakvima kakvi su u financijskim izvješćima.

Godina	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Razlika prihoda i rashoda
2012.	728.643,14	464.027,16	264.615,98
2013.	808.193,70	701.690,54	106.503,16
2014.	730.518,37	438.563,62	291.954,75
2015.	758.995,89	662.493,63	96.502,26

Tablica 7.7.1. prikazuje ukupne prihode, rashode i njihovu razliku

Nejasno je jesu li uopće svi troškovi i prihodi zabilježeni u financijskim izvješćima. U svim se segmentima razlikuju podaci sa službenih internetskih stranica i podaci o prihodu od ulaznica iz službenih financijskih izvješća. U pregledu prihoda nije, primjerice, zabilježeno koliki je prihod od Splitsko-dalmatinske županije. Ovakvom stanju uvelike doprinosi i financijski model po kojemu se financira HNK u Splitu u cjelini i Festival kao dio njegova ukupnog programa.

8. PROSUDBENA EVALUACIJA

Osnivanje novog Festivala u Splitu uglavnom je bilo praćeno pozitivnim komentarima, no "čuli su se neki glasovi što će Splitu, uz njegovo Ljeto, još jedna kazališna manifestacija?" (Foretić, 1991).

Veliki problem koji je od samoga početka pratio Festival bio je nedostatak suvremenih hrvatskih dramskih autora i kvalitetnih dramskih tekstova koji bi gostovali na Festivalu. Tako se često moglo čuti da „nijedna od odabranih (predstava op.a.) nije rađena na nekom novom dramskom tekstu“ (Foretić, 1991) i da je „Splitski festival Marulićevi dani, tj. Festival hrvatske drame kud i kamo veća zamisao negoli ostvarenje“ (Kudrjavcev, 1993).

Mogle su se čuti i ocjene da su „Marulićevi dani“ ostali „bez podrške publike i kritike, bez spektakularnih događaja“ (Kudrjavcev, 1993), ali i da su „velika igra na sreću i priličan rizik.“ (Kudrjavcev, 1998).

Premda je Hrvatska u to doba tek postajala samostalna država, nedostatak kvalitetnih dramskih tekstova očitovao se i u cijeloj bivšoj državi u čijem je sastavu do tada djelovala. Ovo stanje potvrđuje i kritika Dalibora Foretića koji je izražavao određenu dozu skeptičnosti i brige za opstojnost Festivala, kao i za njegovo predugo vremensko trajanje, jer "nijedno nacionalno glumište u Jugoslaviji, pa ni hrvatsko, nema toliko predstava da bi tako dugom festivalu osiguralo atraktivnost i estetsku relevantnost: ako se za jugoslavenske festivale u cijeloj zemlji jedva uspije pronaći desetak valjanih predstava kako to onda može uspjeti jednom nacionalnom festivalu ?" (Foretić, 1991)

Unatoč brojnim kritikama, ipak se moglo uočiti jedinstveno mišljenje, a to je da „Marulove dane treba održati i njegovati radi hrvatskih teatar, hrvatskih autora i teatarske publike, a i radi splitskog Hrvatskog narodnog kazališta, koje na taj način stječe novu, važnu funkciju na bojnopolju domaćega glumišta.“ (Kudrjavcev, 1991)

U pokušajima da objasne slabu zainteresiranost publike za novoutemeljeni festivalski program, različiti kritičari nalaze različita objašnjenja i opravdanja, kao što su kvaliteta programa, preveliki broj predstava, sadržaj predstava, opće stanje u društvu. (vidi Grgičević, 1992, Kudrjavcev, 1992, Relja, 1994)

Nerijetko je dolazilo do toga da ni sama struka nije bila zainteresirana za Festival. Tako Želimir Ciglar uočava sa žaljenjem (ne)zanimanje struke i komentira da su „Marulićevi dani prepušteni lokalnim kritičarima, teatrologa također nije bilo, a taj je središnji

domaći festival prava prigoda za susret pisca, redatelja, glumca, teatrologa, gledatelja i kritičara.“ (Ciglar, 1998)

Posebna otežavajuća okolnost bila je činjenica da se u svojim prvim godinama Festival razvijao u ratnim uvjetima, koji su bitno ugrozili rad kazališta u Hrvatskoj, pa je “redatelj Marulićevih dana“ kako je uočio Foretić “bio rat”, jer „ma koliko se trudili da pokažu kako užas rata ne utječe na kvalitetu i usmjerenost produkcije, hrvatski teatri su, objektivno govoreći, prošli kroz jednu tešku, mučnu i slabu sezonu.“ (Foretić, 1992)

Kritike su usmjeravane ne uvijek izravno Festivalu i njegovim sudionicima nego i kazalištima koja su vrlo često iz neopravdanih i neobjašnjenih razloga otkazivala gostovanja svojih predstava. Takvim su postupcima ugrožavali održavanje Festivala. Foretić je isticao da „sitni ljudski razlozi i podvale u hrvatskom glumištu onemogućavaju i njegov nacionalni interes. Vjerujemo da bi Marulove dane kao takve naši kazalištarci morali prepoznati.“ (Foretić, 1992)

Sa „Marulićevih dana“ godinama se slala poruka o nedostatku dramskih tekstova, ali i o nedovoljnom stimuliranju dramskih pisaca. Tako je ministar kulture Zlatko Vitez na tiskovnoj konferenciji 1995. godine, koja se povodom „Marulićevih dana“ održala u Zagrebu, „posebnu pozornost posvetio problemu nedovoljnog stimuliranja mladih autora i općenito domaćih književnih stvaralaca.“ (Mandić, 1995)

Koncepcijske promjene i različita nastojanja da se Festival programski obogati i osuvremeni, Boris Hrovat sažeo kao krupnu programsku promjenu: „Festival (se) isprva kretao uzlaznom putanjom, gotovo uvijek na glasu kao umjereno tradicionalistički, da ne upotrijebimo odioznu riječ – konzervativan.“ Zatim primjećuje kako je „uslijedio veliki potres: uz hrvatsku dramu nakon oštih polemika, uvedeno je i autorsko kazalište. Taj nikada dokraja definiran fenomen danas je, na Festivalu, u najmanju ruku ravnopravan klasičnom dramskom tekstu: tako je, postupno, festival uprizorenih tekstova – postao festival predstava, ponešto se udaljivši od svojih iskonskih premisa, ali i približivši se aktualnoj situaciji hrvatskoga glumišta.“ (Hrovat, 2009:19)

Spomenutu promjenu koncepcije Festivala neki kritičari i kazališni stručnjaci nisu prihvatili s odobravanjem, no Ciglar nakon devetnaest godina od promjene koncepcije ocjenjuje kako je dodana sintagma *autorsko kazalište* „omogućila da se dovedu predstave koje nisu strogo uzevši utemeljene na dramskom tekstu, nego je tekst nerijetko nastao tijekom procesa rada u interakciji redatelja, dramaturga i glumaca.“ (Ciglar, 2009:40)

8.1. Odjeci u javnosti i značajni događaji

Osnivanje Festivala "Marulićevi dani" doživjelo je medijske odjeke i komentare u čitavoj bivšoj Jugoslaviji koja se tada već raspadala.

Na razini programskog sadržaja najviše nejasnoća izazivali su kriteriji za odabir predstava. Među kritičarima i u javnosti polemike su izazvali teško objašnjivi izbori (i neizbori) kao kad, primjerice, tekst Lade Kaštelan „Giga i njezini“, koji je dobio važnu Nagradu za dramsko djelo „Marin Držić“, nije bio uvršten u program. Ili kad je, pak, za izvođenje odabrana predstava Mire Gavrana „Ljubavi Georga Washingtona“ koja je već više godina bila na redovitom repertoaru. Mnogo rasprave i odjeka u javnosti izazvala je predstava „Filumena Maturano“ HNK Ivana pl. Zajca iz Rijeke, koju je izašnik Jasen Boko pozvao na Festival, iako nije bila napisana od strane hrvatskog autora, uz obrazloženje da je "pojam nacionalne dramatike vrlo ozbiljan i širok, te da jezično ingeniozne adaptacije počinju ulaziti u korpus hrvatske dramatike." (Božanić Serdar, 2004:22)

Festival je 2003. godine doživio još jednu inovaciju, izravno posvećenu domaćem dramskom pismu. Tada su prvi put organizirana čitanja drama koje su dobile Nagradu „Marin Držić“ 2003. godine i od tada se takva čitanja održavaju svake godine.

Već od samih početaka Festivala problem je predstavljala činjenica da su organizatori u službeni program nastojali staviti što više predstava kako bi on dobio na kvantiteti, što je nerijetko ugrožavalo kvalitetu.

Organizator je problem nedostatka prostornih resursa i slab potencijal za njihov razvoj unutar samog kazališta rješavao održavanjem niza programa na raznim lokacijama izvan HNK u Splitu (Lora, Gradsko kazalište mladih, hoteli i dr.).

Na četvrtim „Marulićevim danima“ uvidjeli su se problemi koordinacije pa su "iz kordinacije manifestacije i iz programa isključili književnike i književnu organizaciju" (Fiamengo, 1994), a 1996. godine došlo je do sazivanja odvojenih tiskovnih konferencija HNK u Splitu i Društva hrvatskih književnika. To je dovelo do izrade „dva tiskana programa Marulićevih dana, jedan koji obuhvaća zajedno sve priredbe, promocije i predstave i drugi koji najavljuje isključivo festival dramske riječi." (Boko, 1996)

Pokušavalo se ublažiti i opravdati ovakav postupak jer se htjelo da Festival bude „ogledalo pojačane pozornosti na jednu te istu manifestaciju." (Fiamengo, 1996) Godine 2001. došlo je čak i do odvojenih svečanosti otvaranja istog Festivala, što

dovoljno govori o (ne)usklađenosti organizatora „Marulićevih dana“. Jedno otvorenje upriličeno je u splitskom HNK, a književnici su otvorenje upriličili u splitskim prostorijama HAZU (vidi Ugrin, 2001:24). Sljedeće godine „Marulićevi dani“ održavali su se u dva dijela.

Rade Perković bio je službeni ravnatelj Festivala punih 13 godina. No uvidom u izvore iz tiska možemo sa sigurnošću tvrditi da je u nekim godinama, recimo dolaskom Mani Gotovac, a kasnije i Milana Štrljića na mjesto intendantata HNK u Splitu, Perković bio ravnatelj Festivala samo formalno.

Na sam Festival direktno su utjecale smjene i imenovanja intendantata HNK u Splitu, koji su od 2004. godine ujedno i ravnatelji Festivala. Obljetnice Festivala nerijetko su prolazile neprimijećeno, kako od strane kritike tako i struke. Tako se povodom dvadesete obljetnice održavanja pristup Festivalu okarakterizirao kao „preskroman“, ali se to pokušalo opravdati jer su na to „zasigurno najviše utjecale aktualne intendantske promjene u kazalištu i tenzije oko njih, pa i recesija koja je uvjetovala izostanak inozemnih predstava. No, to nije opravdanje da se nekim novim sadržajima i događanjima ne unese dinamika te privuku publika i mediji, osobito elektronički i oni zagrebački.“ (Kekez, 2010:30)

U 25 godina postojanja „Marulićevih dana“ bilo je i mnogo nejasnoća, spornih situacija, polemika i nepravilnosti vezanih za dodjele nagrada. Od nejasnih kriterija dodjele do nepreciznih obrazloženja, preko uvođenja novih kategorija nagrade i optužbi članova Ocjenjivačkog suda za sukob interesa. Više se puta o tome moralo očitovati i Ministarstvo kulture RH. (Derk, 2012:23)

Kao jedna od važnijih inovacija na Marulićevim danima 1996. godine bila je „svojevrсна pretvorba nagrade za hrvatsku dramu ministarstva u nagradu koja će se dodjeljivati u sklopu Marulićevih dana.“ (Lasić, 1996) Dakako govorimo o Nagradi za dramsko djelo „Marin Držić“ (vidi Nagrada za dramsko djelo „Marin Držić“) koju Ministarstvo kulture dodjeljuje od 1991. godine, a od 1996. godine se uručuje dramskim piscima u sklopu „Marulićevih dana“ na sam dan početka Festivala ili na njegovom samom kraju i novčanog je karaktera.¹⁴

¹⁴O izboru najboljih tekstova za Nagradu za dramsko djelo „Marin Držić“ odlučuje žiri pozivom na natječaj, a najbolji tekstovi se uprizoruju u hrvatskim kazalištima uz financijsku potporu Ministarstva kulture. Odluka o pridruživanju ove nagrade „Marulićevim danima“ pozdravljena je od strane struke. Popisi prijavljenih i nagrađenih autora i dramskih tekstova, kao i obrazloženja stručnih žirija od 2005. godine do 2014. godine objavljeni su na web stranici Ministarstva kulture: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=2916> (pristupljeno 23. V. 2016.)

Potrebno je napomenuti da su nove kategorije za nagrade bile uvedene *ad hoc* pa ih je nerijetko znalo biti gotovo koliko i samih predstava na Festivalu. Na devetom „Marulićevim danima“ uvedena je nagrada koju dodjeljuje publika za najbolju predstavu, no i kod ove nagrade problem je bio u kriterijima procjene, odnosno sam način glasovanja publike.

Festival „Marulićevi dani“ bio je dugo vremena vrlo važan i utjecajan događaj u hrvatskom kulturnom životu pa su njegovi akteri rado i često javno reagirali na zbivanja na i oko Festivala. Festival je tada bio u centru interesa medija i kritike te su poruke odaslane povodom događaja na „Marulićevim danima“ glasno odzvanjale i dopirale do onih koji su izravno mogli utjecati na kulturni život u Hrvatskoj. No zbog općih prilika „Marulićevi dani“ su znali katkad biti zasjenjeni nekim drugim aktualnim zbivanjima u kulturi. Tako su, primjerice, „Marulićevi dani“ 1994. godine prošli u sjeni velikih prosvjeda kulturnih djelatnika, odnosno proglasa koji je potpisalo 1000 radnika i radnica u kulturi.¹⁵ (vidi više Lončar, 2013:65–74)

Tijekom festivalske povijesti održao se velik broj okruglih stolova na kojima se diskutiralo o predstavama, samom Festivalu i njegovoj važnosti, ali i o općem stanju kazališta i njegovom položaju u društvu. Okrugli stolovi su se održavali prije svega da bi utjecali na pozitivne promjene u hrvatskom kazalištu. Ti su skupovi, međutim, uzrokovali i mnogobrojne sukobe i javne polemike koje su ponekad znale biti zanimljivije nego same predstave. (Ciglar, 1995)

9. POPRATNI PROGRAMI

Na „Marulićevim danima“ tijekom 25 godina njihovog postojanja održani su brojni popratni sadržaji što je svojstveno mnogim festivalima. U prvim godinama postojanja Festivala vrlo teško je razlučiti bitne od nebitnih popratnih sadržaja jer gotovo sve što se događalo u Splitu stavljalno se kao dio programa Festivala. Zbog toga je Jakša Fiamengo upozorio da „sve što ulazi u program manifestacije valjalo bi podvrgnuti jedinstvenoj selekciji, (...) u kojoj neće sjediti administrativci, već ljudi koji će znati objektivno odabrati što ulazi u program manifestacije, koja je već dostigla stanovitu razinu, a što, pak, ulazi u posebne, prateće, omladinske, itd. programe.“ (Fiamengo, 1995)

¹⁵Prosvjedni skupovi su održani u Rijeci i u Zagrebu, a na njima se upozoravalo na važnost kulture u društvu i nebrigu države prema kulturi. Dr. Gašparović tada navodi kako je „Zabrana sponzoriranja kulture od strane profitabilnih organizacija samo kap koja je prelila čašu ogorčenih kulturnih djelatnika.“ (Milić, 1994)

Prateće programe „Marulićevih dana“ čine promocije knjiga, filmova povezanih s Markom Marulićem i Splitom, komemorativni skupovi, izložbe, simpoziji i okrugli stolovi s kazališnom tematikom te razgovorima o Marku Maruliću i njegovom djelovanju. Tijekom 25 godina popratni sadržaji utjecali su na samu kvalitetu Festivala kojemu su, uz kazališni program koji je ipak najviše u fokusu javnosti, dodali jedan novi razlog postojanja i značenje za hrvatsku i europsku kulturu. Od 2002. godine u programskim knjižicama Festivala vidljivo je da Hrvatsko narodno kazalište u Splitu nije u organizaciji zaduženo za znanstveni, književni i izdavački program Festivala. (vidi Programske knjižice od 1991. do 2015)

Kako se Festival razvijao, započele su se u okviru Festivala predstavljati i knjige koje nemaju nikakve veze sa Markom Marulićem. Prema popratnim sadržajima „Marulićevi dani“ su se od 2002. godine dodatno pozicionirali kao specijalizirani festival za hrvatsku dramu i redovito promoviraju teatrološke knjige.

Osim znanstvenih djela i književnosti predstavljani su i kazališni časopisi.

Tijekom 25 godina postojanja Festivala hrvatske drame „Marulićevi dani“ održane su brojne izložbe koje su imale za cilj promociju umjetnosti i difuziju kulture, autora i edukaciju. (vidi Popis izložaba)

Osim brojnih predavljanja knjiga i upriličenih izložaba „Marulićevi dani“ iznjedrili su razna predavanja i simpozije koji su se doticali raznorodnih tema. (vidi: Popis predavanja) Nisu predavanja bila samo o Marulićevu liku i djelu već i o drugim znamenitim Splićanima ali i ljudima koji su zadužili hrvatsku književnost i kulturu.

Ponekad su se prikazivali i filmovi koji su usko povezani s kazalištem. Tako je u Narodnom sveučilištu prikazan kratkometražni film „Miletić – Strozzi od 1942. – 1970.“ (Kudrjavcev, 1993), a nisu izostajali ni koncerti pa je 1993. godine održan koncert sakralne glazbe 17. stoljeća na obali blizu Crkve sv. Frane te poetsko –glazbeni recital „Dike ter hvaljen'ja Maruliću Marku“ u Muzeju Grada, koje je organiziralo Društvo hrvatskih književnika.

Popratni sadržaji odigrali su važnu ulogu u stasanju, oblikovanju i razvoju „Marulićevih dana“. Oko njih izbijale su svađe i stvarale se polemike te su se mijenjali kako se mijenjao sam Festival.

10. ZAKLJUČAK

Tijekom svojih 25 godina postojanja Festival hrvatske drame „Marulićevi dani“ prolazio je kroz turbulentna razdoblja i različite faze uspješnosti, javne relevantnosti i atraktivnosti. One su, pored velikoga pozitivnog utjecaja koji je Festival izvršio na razvoj suvremenog hrvatskog dramskog pisma, obilježene ili uvjetovane brojnim produkcijskim i organizacijskim problemima, skandalima, sukobljenim osobnim i javnim interesima, smjenama i imenovanjima intendantata i izbornika kao i ishitrenih, nerijetko improviziranih odluka nadležnih tijela i odgovornih osoba.

Uvođenjem funkcije izbornika 1994. godine (što je zapravo u rangu umjetničkog ravnatelja) „Marulićevi dani“ su iz smotre prerasli u festival. Uveden je postupak selekcije, jer su se započele prikazivati predstave koje su bile samo prema selektorovim kriterijima oglašene najpogodnijima za prikazivanje na Festivalu. To nije uvijek značilo podizanje kvalitete samog Festivala pa se u većini slučajeva zbog nedostatka suvremenih dramskih tekstova pribjegavalo načelu povećanja kvantitete programa.

„Marulićevi dani“ spadaju među značajna događanja u Hrvatskoj i iznimno su važni za hrvatsku dramsku književnost i poticanje hrvatskih kazališta da svoj rad prikažu u Splitu. No velika smetnja, ne samo „Marulićevim danima“ već i svim ustanovama u kulturi, jest nepostojanje jasno definirane kulturne politike kao faktora koji bi odredio smjer kulturnog razvitka na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. „Marulićevi dani“ kao Festival kojem je osnovni nositelj splitsko kazalište ne može se razvijati u dovoljnoj mjeri. Prije svega zato što direktno ovisi o HNK u Splitu i njegovom vodstvu kojemu ovaj Festival nije temeljna djelatnost već popratna manifestacija koja nerijetko pada u drugi plan. Bolje rješenje od postojećega bilo bi ustrojiti posebnu autonomnu organizacijsku jedinicu u sklopu HNK u Splitu s paralelnim knjigovodstvom i ravnateljem kao i svim drugim tijelima koja bi se bavila samo organizacijom, produkcijom, promocijom i realizacijom Festivala.

Postojeći službeni kriteriji za dodjelu nacionalnog statusa festivalima nisu dovoljno precizirani što dozvoljava da nacionalni festivali mogu sami sebi biti svrha, bez obzira na estetske, umjetničke i druge važne kriterije na kojima se temelji njihov program. I slučaj „Marulićevih dana“ pokazuje da je to važan problem koji bi trebalo riješiti.

Česte promjene Pravilnika Festivala, koje u pravilu koincidiraju sa imenovanjima novih intendantata HNK u Splitu, svakako nisu od koristi za razvoj „Marulićevih dana“. Donošeni *ad hoc*, bez dugoročnoga plana i vizije, Pravilnici su, pored ostaloga,

mijenjali strukturu i sastav Festivaluskog vijeća. I to da bi aktualni intendant HNK u Splitu (koji je ujedno i ravnatelj Festivala) mogao imati što veći utjecaj na odlučivanje. To svjedoči o visokoj centraliziranosti upravljanja Festivalom. Svi dosadašnji Pravilnici Festivala pisani su tako da se mogu tumačiti na različite načine, nejasni su i u nekim slučajevima čak i kontradiktorni. I to je nerijetko davalo povoda za nesnalaženja, prijepore i sukobe.

Na više mjesta u ovom radu ističe se problem izostanka strateškog planiranja koje je „Marulićevim danima“ neophodno za uspješan razvoj. Festival, dakle, nema strateški plan i ne postoje naznake da će ga tako skoro imati.

Zabrinjavajuće je što Festival ni nakon 25 godina postojanja nema izraženu viziju razvoja. Nema nikakve sumnje da je izostanak vizije uvjetovao mnoga lutanja, koncepcijske nedorečenosti i improvizacije oslonjene na subjektivne želje ključnih osoba Festivala.

Ni jedno vodstvo Festivala tijekom njegovih 25 godina postojanja nije spoznalo u kakvom okruženju festival djeluje. Posljedica toga je da se nisu uspjeli pronaći alternativni izvori i načini financiranja, učinkovitije umrežavanje, okupljanje ključnih dionika u odlučivanju, podizanje svijesti javnosti o Festivalu i njegovoj važnosti za hrvatsku dramsku književnost te učinkovitija i tehnički naprednija suvremena komunikacija s publikom.

Što se tiče međunarodne prepoznatljivosti ovoga Festivala, ona je zapravo tek regionalnoga dosega jer je uvjetuje fokus na hrvatski dramski tekst. Festival, naime, primarno okuplja hrvatska kazališta, u manjem dijelu kazališta iz drugih zemalja bivše Jugoslavije, a tek se sporadično javljaju i gostovanja nekih kazališta izvan toga kruga.

Značajan dio festivalske publike čine pretplatnici splitskog HNK, što sugerira da kazalište program „Marulićevih dana“ tretira jednako kao i svoj redoviti repertoar, odnosno da ne prepoznaje razliku između ciljanih publika kazališta i Festivala. Prema svim dostupnim pokazateljima Festival nije uspješan u privlačenju značajnijega broja publike, što je veliki problem produkcijskog aparata Festivala. Naime, ponuda je veća od postojeće potražnje ulaznica i nema naznaka da se razvijaju marketing i PR u mjeri koja bi pomogla približiti te dvije krivulje.

Velika poteškoća „Marulićevim danima“ je svakako opisani model financiranja koji ne dopušta samostalno raspolaganje dodijeljenim sredstvima, odnosno uplatama i isplatama direktno iz HNK u Splitu. U financijskim izvješćima vidljive su mnoge

nelogičnosti, nedorečenosti, neusklađenosti i netransparentnosti što dovoljno govori o stvarnoj brizi organizatora za ovaj Festival i za njegov razvoj i dugoročno planiranje. Budućnost „Marulićevih dana“ kao uspješnog nacionalnog festivala je upitna. Uz uočene nedostatke programskoga koncepta i nedostatak vizije, postojeći organizacijski, upravljački i produkcijski model Festivala nije učinkovit jer nije oslonjen na strateško planiranje niti na suvremeni menadžment. Ovaj rad u tome smislu ukazuje na najizraženije probleme i izazove koje bi organizatori Festivala mogli uzeti u obzir kod donošenja odluka važnih za njegovu budućnost.

11. LITERATURA

Knjige:

1. Bowdin, G., Allen, J., O'Toole, W., Harris, R., McDonnell, I., *Event Management*, 2. izdanje, Elsevier, Velika Britanija, 2006.
2. Deret, R., *How Festivals Nurture Resilience in Regional Communities*, u: *International Perspectives of Festivals and Events, Paradigms of Analysis*, (Ur. Ali Knight, J. et al.), Elsevier, California-Burlington, 2009.
3. Dragičević Šešić, M., Stojković, B., *Kultura menadžment animacija marketing*, 6. izdanje, CLIO, Beograd, 2011.
4. Getz, D., *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*, Elsevier, Oxford-Burlington, 2007.
5. Goldblatt, J., *Special Events, Twenty-first Century Global Event Management*, 3. izdanje., John Wiley & Sons, New York, 2002.
6. Lončar, V., *Kazališna tranzicija u Hrvatskoj- kulturni, zakonodavni i organizacijski aspekti*, Meandarmedia, Zagreb, 2013.
7. Van Der Wagen, L., Carlos, R., B., *Event management – Upravljanje događanjima; Za turistička, kulturna, poslovna i sportska događanja*, MATE, Zagreb, 2008.

Novinski članci:

1. Bašić. S., *Baštini dostojno mjesto*, Slobodna Dalmacija, Split, 2. III. 1995.
2. Brešan, I., *Marulu začinjavcu na poklonstvo*, Glas Slavonije, Osijek, 21. IV. 1995.

3. Boko, J., *Dostojni Marulova imena*, Slobodna Dalmacija, Split, 23. IV. 1996.
4. Boko, J., *Festival bez pozvanih pisaca*, Slobodna Dalmacija, Split, 2.V.2006.
5. Boko, J., *Konačno i tekstovi o hrvatskoj stvarnosti*, Slobodna Dalmacija, Split, 19. IV. 2006.
6. Boko, J., *Slabašna lokalna smotra*, Vijenac, Zagreb, 2. V.2002.
7. Boko, J., *Šareni Marul*, Nedjeljna Dalmacija, Split, 23. IV. 1992.
8. Boko, J., *Tepišar ohrabruje*, Slobodna Dalmacija, Split, 5. V. 1991.
9. Boko, J., *Tko se ruga Maruliću?*, Slobodna Dalmacija, Split, 18. IV. 1996.
10. Boko, J., *Vitez gasi Marulićeve dane!?*, Slobodna Dalmacija, Split, 5.IV.2000.
11. Božanić Serdar, V., *Ana Lederer nova izbornica*, Novi list, Rijeka, 15. XII. 2004.
12. Božanić Serdar, V., *Boku smijenio novi pravilnik ili nezadovoljni ravnatelj*, Novi list, Rijeka, 5. XII. 2004.
13. Božanić Serdar, V., *Vijeće odobrilo vlastite predstave*, Novi list, Rijeka, 6.III.2005.
14. Božanić Serdar., V., *Baština iz perspektive mladih*, Glas Slavonije, Osijek, 7.II.2002.
15. Buljan, I., Gotovac, M., *Drama splitskog HNK neće sudjelovati na „Marulićevim danima“*, Novi list, Rijeka, 5. IV.2000.
16. Ciglar, Ž., *Marulićevi dani: pobjeda „Kauboja“*, Večernji list, Zagreb, 2. V. 2009.
17. Ciglar, Ž., *Najbolja Lada Kaštelan*, Večernji list, Zagreb, 23. IV.1996.
18. Ciglar, Ž., *Nastavak duge hajke*, Večernji list, Zagreb, 12. III.2005.
19. Ciglar, Ž., *Posvađajmo se nježno*, Hrvatsko slovo, Zagreb, 28. IV. 1995.
20. Ciglar, Ž., *Susretište stilova i naraštaja*, Večernji list, Zagreb, 3.V. 1998.
21. Ciglar, Ž., *U žiriju ne smiju biti samo kritičari*, Večernji list, Zagreb, 29.III.2000.
22. Cuculić, K., *„Brat magarac“ otvara Marulićeve dane*, Novi list, Rijeka, 8.IV.2002.
23. Derk, D., *Dramatičari, nije istina da ne cijenimo vaš rad!*, Večernji list, Zagreb, 5. V. 2012.
24. Fiamengo, J. *Predavanje „J. Gotovac i Split“*, Slobodna Damacija, Split, 24. IV. 1992.

25. Fiamengo, J., *Činovnici naprijed, pisci stoj!?*, Slobodna Dalmacija, Split, 4. V. 1994.
26. Fiamengo, J., *Europski Marul*, Slobodna Dalmacija, Split, 26. IV. 1991.
27. Fiamengo, J., *Hrvatska drama i Marulićeva sjena*, Slobodna Dalmacija, Split, 21.IV.1996.
28. Fiamengo, J., *Marulić se vraća Splitu*, Slobodna Dalmacija, Split, 2.V.1995.
29. Fiamengo, J., *O Marulu i s Marulom*, Slobodna Dalmacija, Split, 19. IV.1996.
30. Foretić, D., *Kazališna futurologija Marulovi dani*, Vijenac, Zagreb, 14. IV. 1994.
31. Foretić, D., *Podvale hrvatskom glumištu*, Novi list, Rijeka, 29. IV. 1992.
32. Foretić, D., *U slavu svetoj udovici; Što nam dobroga donosi nova splitska kazališna manifestacija*, Danas, Zagreb, 30. IV.1991.
33. Foretić, D., *Umjesto mene u žiri stavite vatrogasca*, Novi list, Rijeka, 4.IV.2000.
34. Grgičević, M., *Zagreb u Splitu*, Večernji list, Zagreb, 29. IV.1992.
35. Hrovat, B., *Autorsko kazalište i dramski tekst*, Vijenac, Zagreb, 7. V. 2009.
36. J.M., *Rade Perković se povlači*, Vjesnik, Zagreb, 26.IV.2003.
37. J.M., *Radio festival*, Vjesnik, Zagreb, 21. III. 1997.
38. Jelača, M., *Novi tonovi festivala*, Slobodna Dalmacija, Split, 1.III.2000.
39. Jurković, M., *10. Marulićevi dani mogu početi*, Vjesnik, Zagreb, 25.III.2000.
40. Jurković, M., *Najbolja predstava „Otac“*, Vjesnik, Zagreb, 30.IV.2001.
41. Kekez, S., *Jubilej zaslužio više*, Slobodna Dalmacija, Split, 30. IV. 2010.
42. Kudrjavcev, A., *Bolje nije ni moglo*, Slobodna Dalmacija, Split, 3.V. 1998.
43. Kudrjavcev, A., *Daj što daš*, Danas, Zagreb, 30. IV. 1993
44. Kudrjavcev, A., *Dugo trajanje, slabašan učinak*, Slobodna Dalmacija, Split, 30. IV. 1993.
45. Kudrjavcev, A., *Razmišljanje o bivšim i budućim Marulovim danima; Slutnje i izazovi*, Slobodna Dalmacija, Split, 16.V. 1992.
46. Kudrjavcev, A., *Rezime „Marulovih dana'92“; Bolje išta nego ništa*, Slobodna Dalmacija, Split, 3.V.1992.
47. Kudrjavcev, A., *Spli'sko - hrva'ski akvarel*, Slobodna Dalmacija, Split, 3. V. 1991.
48. Kudrjavcev, A., *Vješto prikrivanje*, Slobodna Dalmacija, Split, 26. IV. 1993.
49. Kuzmanić Svete, N., *Sedmi Marulićevi dani*, Vjesnik, Zagreb, 21. III. 1997.
50. Lampalov, D., *Provincijska smotra ili prava slika*, Jutarnji list, 28. IV. 1999.

51. Lasić, I., *Festival neće biti dosadan*, Slobodna Dalmacija, Split, 9.III.1996.
52. Lasta, S., *Drama za čitanje i radiodrama*, Hrvatsko slovo, Zagreb, 3. V.1996.
53. Leskur, J., *Od Držića do "Domovnice"*, Vjesnik. Zagreb, 2. V. 1994.
54. Leskur, J., *Otkazana predstava Teatra ITD*, Vjesnik, Zagreb, 28. IV. 1994.
55. Luetić, I., *Bez „Ognjišta“ i „Glorije“*, Glas Slavonije, Osijek, 7. IV. 1993.
56. Luetić, I., *Predstave na velikoj komornoj sceni*, Glas Istre, 19. III. 1999.
57. Mandić, J., *Smotra hrvatskog glumišta*, Novi list, Rijeka, 2.III.1995.
58. Milić. G., *Kap koja je prelila čašu*, Novi list, Rijeka, 26. IV. 1994.
59. Pavičić, J., *Tekstova uvijek manjka*, Slobodna Dalmacija, Split, 4. V. 1992.
60. Relja, S., *Rasprodani „Marulovi dani“!*, Večernji list, Zagreb, 24. IV. 1991.
61. Relja, S., *Marulićevi dani ipak ostaju festival hrvatskoga dramskog stvaralaštva*, Jutarnji list, Zagreb, 17. XI.2000.
62. Relja, S., *Na početku bijaše riječ*, Večernji list, Zagreb, 26. IV. 1993.
63. Relja, S., *Otvoreni „Marulićevi dani“*, Večernji list, 23. IV. 1993.
64. Relja, S., *Siromašan odgovor vremenu*, Večernji list, Zagreb, 2.V.1994.
65. Relja, S., *Strepnja u ogledalu*, Večernji list, Zagreb, 23. IV. 1991.
66. Relja,S., *Na „Marulićevim danima“ neće se izvoditi samo hrvatske drame“*, Jutarnji list, Zagreb, 1.III.2000.
67. Špišić, D., *Za hrvatsku dramsku riječ*, Glas Slavonije, Osijek, 23. IV. 1991.
68. Ugrin, I., *Pod plaštom petstoljetne Judite*, Slobodna Dalmacija, Split, 24. IV.2001.

Mrežne stranice:

1. Rogošić Kačić, *To je prava drama*, <http://www.kulturpunkt.hr/content/je-prava-drama>, pregledano 13. VI.2016.

Ostali mrežni izvori:

1. 10. Marulićevi dani, <http://arhiva.hnk-split.hr/marulicevidani/10maruldani/index.htm>, pregledano 6.VI. 2016.
2. Arhiva Marulićevih dana, <http://www.hnk-split.hr/Marulicevi-dani/Arhiva>, pregledano 4.VI. 2016.
3. Arhiva Ministarstva kulture, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=2538>, pregledano 16. VI. 2016.

4. Nagrada za dramsko djelo „Marin Držić“, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=180>, pregledano 23. V. 2016.
5. Nagrade Dana hrvatske knjige, <http://dhk.hr/nagrade-knjizevnika/nagrazeni-knjizevnici/nagrade-dana-hrvatske-knjige-davidias-judita-slavic>, pregledano 29.V. 2016.
6. Perković ostaje ravnatelj Marulićevih dana, <http://arhiva.hnksplit.hr/marulicevidani/index1.htm>, pregledano 9. VI. 2016.
7. Popis izložaba, <https://marulianum.wordpress.com/izlozbe/> , pregledano 29.V.2016.
8. Popis predavanja, <https://marulianum.wordpress.com/predavanja/> , pregledano 29. V. 2016.
9. Popisi prijavljenih i nagrađenih autora i dramskih tekstova, kao i obrazloženja stručnih žirija od 2005. godine do 2014. godine objavljeni na web stranici Ministarstva kulture, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=2916>, pregledano 23. V. 2016.
10. Programske knjižice od 1991. do 2015., <https://sites.google.com/site/marulianum/marulicevi-dani>, pregledano 29. V. 2016.
11. Raspored 26. „Marulićevih dana“, <http://www.hnk-split.hr/Marulicevi-dani/26.-Marulicevi-dani/Raspored-26.-Marulicevih-dana>, pregledano 4. VI. 2016.

Dokumenti:

1. Financijsko izvješće 22. Marulićevi dani 21. 04. – 28. 04. 2012., broj: 01-659/12, Financijska služba HNK Split, Split, 1. VI. 2012.
2. Financijsko izvješće 23. Marulićevih dana 21.04. – 28.04.2013., broj: 01-806/13, Financijska služba HNK Split, Split, 27. V. 2013.
3. Financijsko izvješće 24. Marulićevi dani 23.04. – 30.04.2014., broj: 01-1229/14, Financijska služba HNK Split, Split, 29. V. 2014.
4. Financijsko izvješće 25. Marulićevi dani 21.04. – 28.04.2015., broj: 01-1054/15, Financijska služba HNK Split, Split, 27. V. 2015.
5. Kriteriji za stjecanje nacionalnoga statusa za festivale ili druge manifestacije koje svojim programima ostvaruju interes Republike Hrvatske na području

- kulture, <http://www.minkulture.hr/default.aspx?id=12957>, pregledano 13. VI. 2016.
6. Obračun prodaje ulaznica HNK Split za razdoblje 21.4.2010. do 28.4.2010.
 7. Obračun prodaje ulaznica HNK Split za razdoblje 21.4.2012. do 28.4.2012.
 8. Obračun prodaje ulaznica HNK Split za razdoblje 26.4.2011. do 3.5.2011.
 9. Očevidnik kazališta,
<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=2868&kazid=574>, pregledano 13. VI. 2016.
 10. Pravilnik o festivalu hrvatske drame „Marulićevi dani“, broj: 01/420/13, travanj 2013.
 11. Pravilnik o Festivalu hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“, broj: 01-2133/04, 24. studenog 2004.
 12. Pravilnik o statusu, ustrojstvu i financiranju Festivala hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“, broj:01-2107/99., studeni 1999.
 13. Pravilnik o statusu, ustrojstvu i financiranju Festivala hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“, broj: 01-1882/2000., listopad 2000.
 14. Prijedlog Programa javnih potreba u kulturi Grada Splita za 2013. godinu, www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=7630, pregledano 5. VII.2016.
 15. Program javnih potreba u kulturi i tehničkoj kulturi Splitsko-dalmatinske županije za 2015. godinu,
https://www.dalmacija.hr/Portals/0/docs/1_20.Prijedlog%20programa%20javnih%20potreba%20u%20kulturi%20i%20tehni%C4%8Dkoj%20kulturi%20Splitsko-dalmatinske%20C5%BEupanije%20%20za%202015.pdf, pregledano 6. VII.2016.
 16. Promemorija u svezi pravne osnove festivala Marulićevi dani, Ministarstvo kulture
 17. Statut Hrvatskog narodnog kazališta Split, <http://www.hnk-split.hr/O-nama/Statut-HNK-Split>, preuzeto 13. VI. 2016.
 18. Ugovor br. 43-248-14 o korištenju sredstava Ministarstva, broj: 01-957/14., Split, 29. IV. 2014.
 19. Ugovor o međusobnim pravima i obvezama sufinanciranja redovne djelatnosti, broj:01-1304/13., Split, 2013.
 20. Usporedni prikaz Marulićevih dana za 2013., 2014., 2015. godinu, HNK Split

21. Zakon o kazalištima, <http://www.zakon.hr/z/301/Zakon-o-kazalištima>, pregledano 6. IV.2016.
22. Zapisnik nastavka prve sjednice Vijeća Festivala hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“, HNK Split, 6. studenog 2000.

Predavanja:

1. Predavanja dr.sc. Banović, red.prof. art., Kolegij: *Menadžment kazališnih festivala*, ADU, ak.god. 2014./2015.

12. PRILOZI

12.1. Intendanti HNK u Splitu

Ime i prezime intendanta	Godina
Ivo Sanader	1991. – 1993.
Rade Perković	1993. – 1998.
Mani Gotovac	1998. – 2002.
Milan Štrljić	2003. -2010.
v.d. intendanta Duško Mucalo	2011. – 2012.
Tonći Bilić	2012. - 2014.
Goran Golovko	2014.

12.2. Popis ravnatelja Festivala

Ime i prezime ravnatelja Festivala	Vremensko razdoblje
Rade Perković	1991. - .2003.
Milan Štrljić	2004. – 2010.
Duško Mucalo	2011- 2012.
Tonći Bilić	2013.
Goran Golovko	2014.

12.3. Popis izbornica i izbornika Festivala

Ime i prezime izbornice/izbornika	Vremensko razdoblje
Joško Juvančić	1994., 1995.
Jakov Sedlar	1996.
Anatolij Kudrjavcev	1997.

Petar Selem	1998.
Darko Gašparović	1999.
Ozren Prohić	2000., 2001.
Hrvoje Ivanković	2002., 2003.
Jasen Boko	2004.
Ana Lederer	2005.
Sanja Nikčević	2006.
Željka Turčinović	2007., 2008.
Nenni Delmestre	2009., 2010.
Gordana Ostović	2011., 2012.
Darko Lukić	2013., 2014.
Tomislav Zajec	2015.

12.4. Popis članova Ocjenjivačkog suda Festivala

Godina	Članovi Ocjenjivačkog suda Festivala
1991.	Zoja Odak, Dalibor Foretić, Drago Šimundža, Anatolij Kudrjavcev, Josip Botteri Dini
1992.	Anatolij Kudrjavcev, Drago Šimundža, Josip Botteri Dini, Dalibor Foretić, Marija Grgičević
1993.	Anatolij Kudrjavcev, Ivan Bošković, Drago Šimundža, Dalibor Foretić
1994.	Ndjeljko Fabrio, Marija Grgičević, Robert Raponja, Frano Baras, Petar Zdravko Blajić
1995.	Tomislav Bakarić, Marija Grgičević, Tonko Lonza, Anatolij Kudrjavcev, Drago Šimundža
1996.	Želimir Ciglar, Mani Gotovac, Joško Juvančić, Vlatko Perković, Drago Šimundža
1997.	Ivan Aralica, Goran Golovko, Neva Bulić, Želimir Ciglar, Boris Hrovat
1998.	Kažimir Hraste, Ivan Aralica, Marija Grgičević, Marija Sekelez, Jakša Fiamengo
1999.	Marija Grgičević, Dubravka Vrgoč, Dubravka Miletić, Ivan Aralica, Ivan Leo Lemo
2000.	Prvobitan sastav: Ana Lederer, Dubravka Vrgoč, Dalibor Foretić, Darko Gašparović, Hrvoje Ivanković Zbog skandala promijenjen sastav: Darko Gašparović, Dalibor Foretić, Bruna Bebić-Tudor, Joško Juvančić, Nedjeljko Fabrio Nakon ostavki Ocjenjivački sud sastavljen od samo 3 člana : Joško Juvančić, Mile Stojić, Bruna Bebić Tudor
2001.	Ivo Brešan, Sandrine Fabbri, Vili Matula, Zrinko Ogresta, Galliano Pahor
2002.	Boris Buzančić, Milko Kelemen, Sandrine Fabbri, Nila Kuzmanić Svete, Dubravka Vrgoč
2003.	Željka Turčinović, Anja Šovagović Despot, Arijana

	Čulina, Zlatko Kauzlarić Atač, Želimir Mesarić
2004.	Ingrid Brgović, Tajana Gašparović, Rade Perković, Sandro Damiani, Branko Ivanda
2005.	Vladimir Gerić, Gordana Ostović, Matko Trebotić, Davor Špišić, Branka Cvitković
2006.	Darko Gašparović, Anton Vidaković, Ivica Boban, Zlatko Krilić, Trpimir Jurkić
2007.	Slobodan Novak, Dubravka Lampalov, Zlatko Kauzlarić Atač, Zlatko Sviben, Jasna Ančić
2008.	Magdalena Lupi, Slobodan Prosperov Novak, Tomislav Radić, Maja Gregl, Elvis Bošnjak
2009.	Georgij Paro, Ante Čedo Martinić, Vera Zima, Pavo Marinković, Kažimir Hraste
2010.	Aida Bukvić, Danica Dedijer, Ratko Glavina, Luko Paljetak, Georgij Paro
2011.	Joško Juvančić, Zlatko Crnković, Marin Gozze, Nives Ivanković, Lana Šarić
2012.	Ivica Kunčević, Miljenko Sekulić, Olja Lozica, Marijana Fumić, Goran Marković
2013.	Alja Predan, Željka Udovičić, Bruna Bebić, Hazim Begagić, Ivor Martinić
2014.	Alja Predan, Nina Mitrović, Snježana Sinovčić Šiškov, Miloš Latinović, Hazim Begagić
2015.	Jakša Fiamengo, Ivana Vujić, Lana Šarić, Milan Štrljić, Davor Špišić